

დამოუკიდებელი საქართველო

La Géorgie

Indépendante

REVUE MENSUELLE

OCTOBRE

1938 — N° 150

Paris

ს ა ქ ა რ თ ვ ე ლ ო ს პ ო ლ ი ტ ი კ უ რ ი პ ა რ ტ ი ე მ ი ს ო რ გ ა ნ ო .

შ ი ნ ა ა რ ხ ი :

მეთაური—ერთა თვითგამორჩევა.
 ხ. ფონცნაღავა—პოლანეთი და საქართველო.
 სან-მანი—ბ. აღ. კერუნიის ფიქრები.
 მოულოდნელი მხრიდან.
 კარლ კაუტსკი.
 მ. გუბაევა—ჩემი თარგმანი.

ი.—პანბოლშევიზმი—პანსლავიზმი.
 საქართველოს საკითხი.
 ვ. მკ.—სიუჟეტი—წერილი საბერძნეთიდან.
 *.—ბერლინი.
 ი. მ.—ლი—წერილი სოჭოიდან.
 საქართველოს ამბები. და სხვა.

ი რ თ ბ თ ვ ი თ ვ ა მ ო ჯ კ ვ ე მ ა

დიდი ომის მიწურულში, 1918 წელს, ვილსონმა წამოისრულა ერთა თვითგამორჩევის ლოზუნგი. ოცი წლის შემდეგ იგივე ლოზუნგი წამოაყენა პიტლერიმა, კონტრასტი უდავოა!

ევროპის წავის ავტორებმა მხოლოდ—გამარჯვებულთ არგუნეს თვითგამორჩევა, აღსდგან კიდევ განდა ბევრი ახალი სახელმწიფო, ხოლო დამარცხებულთ აღუკვეთეს იგი. ყველას ასსთეს, როგორ დაეინებით მოითხოვდა ავსტრია გერმანიასთან შეერთებმა, მაგრამ არაეინ აოსთეა ყური. იგივე მოთქმა გაისმოდა ბოჰემიის სუდეტებისგან და ვილსონის საჯარო მინისტრმა ლანსინგმაც კი განაცხადა პრეტესტი, რომ მათ არ მისცეს პლეტისციტის უფლება, მაგრამ ამაოდ. მას შემდეგ, ოცი წლის განმავლობაში, თვით ჩეხოსლოვაკიის მართველებმაც გაუშვეს ძვირფასი დრო თავის სახელმწიფოს თავისუფალ ფედერაციად გადასაქმნელად...

შედეგი ვარდაუებით იყო. ამას პტრანზდა მოხუცი მასარგი და, როგორც ამბობენ, შისი გადადგომის ერთი მთავარი მიზეზთაგანი ეს იყო. აქედან გასაგებია, როცა საანკეტოდ გაგზავნილმა ლორდ რენსიშემმა წერილობით მოახსენა ჩემბერლენს, ყველა ვადებით გასულია და სუდეტები უნდა გაეყარონ ჩეხებს. ინგლისის პრემიერმა გულოზდილად აცნობა დალაღიეს, ჩვენ არ შეგვიძლია ეთომთ სუდეტების ჩეხოსლოვაკიაში ქვად დატოვებისათვის. ამას მოჰყვა შეხვედრები ბერტრესკაფენში, გოდესბერტში, და რაც მთავარია, პრავის მთავრობამ ი-

ილო სუდეტების ტერიტორიის გერმანიასთან შეერთების წინადადება.

ამ რიგად, რახნადაც ევროსალმა უარი სთქვა. განახორციელა მიუხეხნმა. დამარცხებულ და გამარჯვებულ სახელმწიფოთა ოთხთა თათბირმა. გრთის მხრით გერმანიამ. შერატეს მხრით ინგლისმა. მატიანგეთი და იტალიამ. რა თქმა უნდა, დიდი როლი ითამაშა ბერლინი-რომის ლტრმა, მაგრამ არა ნაჯღენი როლი ითამაშა თვითგამორჩევის პრინციპმა; ინგლისის და საფრანგეთი მოყრიდენ ომს. რადგან, სხვათა შორის, ეს პრინციპი მათ წინამდგე ლაპარაკობდა.

არ მოყრებო—სიტუაციად—მხოლოდ მოსკოვი. ლიტონოვი ცეცხლს აფრქვევდა ევენვაში. ონი მოძალადეთო—გაიძხარა და, და იმავე დროს მიუღებდა ბონეს, თქვენ დაიწყეთ და ჩვენ მოგვიანებით გვერდში ამოგიდგებით! კიდევ უკეთესი. პოტომკინი დაეშურა პოლონეთს, თუ ფხვი წინ წავიდვამს ჩეხოსლოვაკიისკენ, თედაფხხმელობის პაქტს გავაუქმებთო. ეიცით, როგორ გათავდა ეს მქქარა: პოლონეთის ჯარმა დაიჭირა ტეშენი. მოსკოვმა პირში წყალი დიკუბა; იმავე თვითგამორჩევის თანახმად პრავა მზადა დაუთმოს უნგრეთს მადიარებისგან დასახლებული ტერიტორია, სლოვაკები და ქვედაკარპატის უკრაინელები უთანამდებთან ჩეხებს თავის ეროვნული იდეალის განსახორციელებლად.

ამდენი საგულისხმო ამბავი სულ ცოტა ხანში, მაგრამ ეს რაა შედარებით 28-29 სექტემბრისა, რო-

ცა დასავლეთ ევროპის ბედ-იღბალი სწუდებოდა! ომი გარდაუვალი ერგნებოდა ყველას, მოხილიხაცია ფაქტი იყო, მხოლოდ ფორმალური გამოცხადებდა ავლა-ჯარები საზღვრებისკენ იძვროდნენ, მაინოს და ზიკფრიდის ხაზებში ისინი უძვე ისხდნენ ბრძანების მოლოდინში, მშვიდობიანი მოსახლეობა მისიურად გარბოდა ქვეყნის შუაგულ, ყუშბარა-გაზუნისკან გადასარჩენად... ნამდვიდი ადვოკატდ მოსვლა უნდა დადგომოდა მთელს სამყაროს, რუხველტი აფრთხილებდა ყველას, ვერც ერთი ვერი ვერ გადაურბებდა კატასტროფასა, აქედან მთელი ცივილიზაციის ნაცარ ტრატე ქვეყანას.

ომი აცილებულ იქნა უკანასკნელ წუთში და ყველა ერთი ევროპაში მიყენე განუხსარებლ სიხარულს, ამბობენ 11 ნოემბრის შემდეგ (თარიღი დროებითი ხევისა), არავის მოსწრებია ასეთი ადვოკატბა. აქაც, რა თქმა უნდა, გამოჩალის კრემლი წარმოადგენდა. სტალინიმ წაგო თავისი უკანასკნელი თამაში: ომი ფაშისთან და მისი შვდები სამოქალაქო ომი, საბჭოთა სამოთხის დასამყარებლად უკვლგან.

დადგა ახალი ხანა—გაიძახიან ყოველ მხრიდან—და ეს მართალია, ძველი ღირებულებებიანი გადაფასებულია, ევროპისი ზავი არცაე ახსოვს, უნევამ უკვე ჩამოცილა მას ერთა ლიგის პაქტი და უკანასკნელის რევიზიასაც მოითხოვენ თითქმის ყველანი, მაგრამ. სანამ ამას შეუდგებოდნენ, აუცილებელია დასავლეთის ოთხი დიდი სახელმწიფოს შეთანხმება სხვა ძირითად კიბებებში. ისპანის ომი ლიკვიდაციის სტადიაშია, ინგლის-იტალიის მილაპარაკება ამ საჯანუხ პარლის შეთანხმებას ძალაში შეიყვანს, საფრანგეთის მიერ ეთიოპიის ანექსიის ცნობა იმავე შეთანხმებას უღებს კარებს მას და იტალიას შორის, და ყველა ეს კი ამხადებს ნიადაგს გაცილებით უფრო მნიშვნელოვან მოლაპარაკებისათვის ოთხთა შორის.

მიუნხენში მოწერილი ჩემბერლენ-პიტლერის დეკლარაცია, სადაც ორივე ქვეყანა ზემოთ აცხადებს. ათასდროს ომი ჩვენს შორისა, უძვე თაუდებია იმის, რომ დასავლეთ ევროპის დიდი ხნით დახვეება მხოლოდ დროის საკითხია. პაერაპლანი-და ჩამოტომისას, კიდევ კარგიდონში, ჩემბერლენ-მა მიუგო პრესის ხალხს, რომ მას ყველა კიბებებში უკონდა ბაისი პიტლერთან, და შემდეგ. თემთა პალატაში განმარტა, რომ დეკლარაციის ავტორი თვითონა, ის არაა პაქტი ან სხვა რაიმე ოფიციალური დოკუმენტი და, მამასადამე, ინგლის-საფრანგეთის მეგობრობა არასდროს არ ყოფილა ისე მტრი

ცე, როგორც დღესაო. აქედან ცხადია, რომ გადაწყვეტი მოლაპარაკებანი კიდევ წინაა. მაგრამ ჩვენთვის საინტერესოა, თუ ჩემბერლენ-პიტლერის ბა-სია ყველა კიბებებს ეხებოდა, განა დასაჯერებელია, რომ საბჭოეთთან დამოკიდებულება მასში არ ქონოდა ადგილი? არა, რასაკვირველია, და ეს მით უფრო, რომ მიუნხენში საბჭოეთი დღმწერტრალიულად არ მიიწვიეს, თუმცა მათი დაინტერესება მოკავშირე ჩეხოსლოვაკიით ყველასათვის აშკარა იყო.

გაცილებით უფრო მნიშვნელოვანია მეორე ფაქტი: მოსკოვი არ მიიწვიეს, ისე როგორც პრეა, მაგრამ საფრანგეთის პრემიერი ხომ დაასწრო, რატორ მოხდა, რომ მის გვერდით სტალინი არ იჯდა? განა საფრანგეთ-საბჭოთა პაქტი ძირითადი არ იყო? რასაკვირველია, სტალინის დასწრების წინამდებელი იქნებოდნენ ფიურერი და დუბე, მაგრამ ამხუ უფრო გასაკვირი ისაა, რომ საფრანგეთში ასე აღვილად დასთმო თავისი მოკავშირე! შემდეგ, თემთა პალატაში აღიძრა საბჭოთა დასწრების კითხვა და მთავრობამაც განაცხადა, რომ ეცდნა მომავალი მაინც დასწრის ის, მაგრამ საფრანგეთში ეს დაპირებაც არ მიუღოა მთავრობას საპარლამენტო დებატების დროს!

ამრიგად, როგორც ხედავთ, დიდი გადატეხა ხდება ფრანგთა ფსიქოლოგიაში, რითაც აიხსნება, სხვათა შორის, ისიც, რომ სახალხო ფრთხი კრიზისს განიცდის, ვინაიდან ერთი მონაწილე—კომუნისტური პარტია—ოპოზიკიაში გადადის, ხოლო მეორე მონაწილე—სოციალისტური პარტია თავს იკავებს. აქედან სრულიად ცხადია მიდრეკილება საბჭოთა ვერდ წოდებულ ევროპის კონკურტორად გარჩევისა. სმარებაში შემოდის მუსოლინის მიერ განზრახული ოთხ დიდ სახელმწიფოთა ვერდ წოდებული დირექტორია, მაგრამ ამას არ თინაურებობენ ლანდონსა და პარისში, საშუალდო და პატარა სახელმწიფოებსაც უნდა ქქონდეთ ხმაო—ამბობენ იქ.

საჭიროა აქვე ვახსენოთ საფრანგეთ-პოლონეთის თავდაცვის კავშირის შესუსტება ამ დიდი კრიზისის დროს; ზოგნი აცხადებენ, რომ ეს კავშირი ფარტონა ქალაქლად იქცაო. ამის თქმა ჯერ ნაადრევეია, რადან მოსალოდნელია, რომ საფრანგეთში საპოლოდ ხელი იშლის მოსკოვის მეგობრობაზე და ეს მით უფრო ადრე მოხდება, რაც უფრო ადრე მიხედობინა, რომ მისი ადგილი ვარშავას შეუღობის დაიჭირის. ეს აზრი ჩვენ არა ერთხელ გამოგვიტოვამს აქვე და თან დავეტყინა, რომ ოთხთა თანძირებებს მივთუყ

უნდა ესწრებოდეს—პოლონეთი, როგორც დიდი სახელმწიფო. მხოლოდ ამ პირობით შეიძლება წინასწორობის დამყარება დასავლეთში.

მაგრამ, თუ ესაღელეთი ცა თითქმის იწმინდება, აღმოსავლეთში ის ცხელა უფრო იღრუბლება, კრემლში უკვე გაზრდენ საფრანგეთთან სამხედრო კავშირის გაწვევის მომზადნი, არც კი ცდილობენ ამის დაზღვევას, და ეს კი მოასწავებს იმას, რომ სტალინიმ, შეიძლება, ერთხელ კიდევ სცადოს პიტლერთან შეთანხმება ტუხჩაჩევსკი-გამარინი-როკოვის და ბევერის სხვა ამოწყვეთა ამოღლება უნდა რომ არაივითის არაა საიდუმლო, რომ მათი კავშირი გერმანიასთან შეიძლება ბრძანებით დედობდა, რა დაუშვას მის უნდაც გაბანს იგი, რომ იზოლიაციას და სამთა ღერძის აღუს თვით დააღწიოს?

არაღერი, გარდა იმისა, რომ მესამე რაიხი სრულიად არ საპირობებს ამ ჯამად მოსკოვთან კავშირს. ამ მილიონ მოსახლეთა და ორას ათასზე მეტ ოთხკუთხედ კილომეტრის უომრად შემოერთების შემდეგ, ის უკვე ჰეგემონი გახდა შუა ევროპაში (Mitteleuropa) და ყველა ჰერმანოს მის მახლობელ მიწოდს აღმოსავლეთისკენ (Drang nach Osten). პიტლერის სიტყვა საპირიუგენში, მის ადრე ბერლინიში, პირაქით, სამთა ღერძის ეყრდნობდა, და ანტიკომინტერნის ავტორის გენ. უმისის იაპონიის უღიად

დანიშნა გერმანიაში ამის მუქარმეყველი დადასტურება.

მაგრამ ჩვენ უნდა ვერიდოთ ნაქარვეი დასვენების გაკეთებას. გაეათათოთ რითაც დაეწყეთ. ერთი მძლავრი იდეოლოგიური მტრევა უკვე გაკეთებულია მოსკოვზე, ეს არის ერთი თვითგამორაკვევის პრინციპის სადღისა წესრიგში დასმა. ჩვენ ვიცით, სტალინის «უდემოკრატიკა» კონსტიტუციონის სპრინციპი ჩაწერილია და თვითველ ერთ აქვს მინიჭებული უფლება კავშირიდან ვასვლისა! ეს არ არის მართო დაცინვა და ჯამბახობა, სტალინი ათასობით ყველს ყველა ერთენების პატრიოტებს, ვინც რუსის ბატონობას უბრალოდ ხახიურად არ თანაუგრძნობს, ზედმეტია ლაპარაკი რაიმე ვრონულ უფლებებზე. მაგრამ სტალინი ვერ ბედავს წაშალოს რაც ჩაწერილია, წინამდებარემა სიტყვასა და საქმეს შორის იმედნად უცხადა, რომ ერთში ვერ მოიხვედნენ, სანამ მას არ გააქარწყლებენ და სიტყვას საქმედ არ აქცევენ.

ამ მისწრაფებაში, იქვე გაჩეუა, დასავლეთიდან შობერილი თვითგამორაკვევის ლახუნეი უდიდეს როლს ითამაშებს. მოსკოვს ვერ იხსნის ჩინეთის კედლები, ის კუთრს ვერ დაუქვს თავის ჩარეულ ერებს,—სამთა, ვაიკონებენ და მომხადებული დაუშვებია მამიავლ დიდ ამბებს.

პოლონეთი და საქართველო

საქართველოს და პოლონეთის ახლობა, ერთმანეთის ვაგება და თვისობა, მეგობრული თანაგრძობები და სიმპატიები შემთხვევითი და უცები მოვლენა არაა, არც რაიმე ვიწრო და ცალმხრივი ვარემოებით გამოწვეულია; არც თუ მართო დღევანდელი ამბავია.

ქართველების პოლონელებთან შეხვედრა, უეჭველია, ძველ დროშიაც ხდებოდა. როცა თურქებმა ბიზანტია დაიპყრეს და მით საქართველოს ვეროპისკენ კონსტანტინეპოლზე მიმავალი სახელვა გზა დაუხშეს, ჩვენი ქვეყნის დესპანებს დასავლეთში წასასვლელად ხშირად პოლონეთზე უხდებოდათ ვაქცა. გარდა ამისა საქართველოში კათოლიკობის შემოსვლის შემდეგ ქართველი კათოლიკე პილიგრიმები რომში უთუოდ ხედებოდნენ პოლონელებს და ეცნობოდნენ მათი საშრობლოს ამბებს, და თვით პოლონელები დაინტერესებულნი იქნებოდნენ ქოიხიან საქართველოს ბრძოლებით შამშადთანა წინამდებ.

ხოლო ამის გამოკვლევას ნუ შეუდგებიან ახლა

და შევწრდეთ ახლობელ დროზე. მწარე ისტორიულმა ბედმა პოლონეთი და საქართველო რუსეთის მიმე უღელს ქვეშ მოაქცია. პოლონეთის და საქართველოს დაპყრობა რუსების მიერ დაახლოებით ერთსა და იმავე დროს მოხდა და დაპყრობის ვარემოცვა, საერთაშორისო პირობები, ნებისმი და საშუალებანი დაპყრობისა ძალიან ჰგენან ერთმანეთს აქაც და იქაც. რუსეთის დამყარებული რეჟიმი ერთნაირი იყო ჩვენშიც და პოლონეთშიც და ხშირად რუსის მოხელეები ხან ჯერ საქართველოზე გამოცდიდნენ თავის ბარბაროსულ ქუსლს და მერე პოლონეთში ვაიკავებოდნენ, ხან კი ჯერ პოლონეთში გამოცდიდოდნენ და შემდეგ საქართველოს მოველინებოდნენ.

ბუნებრივია, რომ პოლონეთის კენესა და ხმა საქართველოს ესმა და საქართველოსი—პოლონეთს და ორმა ერთმან შორეუნი იგრძნოს ღვიძლი მძა, რადგან ადამიანებს ისე არა აახლოვებს რა, როგორც საერთო უიერი და შწუხარება. რუსეთი რომ ძალმომრეობით და ვერავობით საქართველოს დაეპატრონა,

ქართველი ვარი ვერ შეეროდა თავისუფლების და-
 კარგვას და აჯანყება აჯანყებას მოსდევდა. ამ დროს
 აჯანყებულთა თვლი პოლონეთისკენ იყო მიპყრო-
 ბილი—ქვეყნებობდათ ერთ უდრეს მებრძოლ
 რუსების წინაშედ. 1832 წელს ქართველ მებრძოლ-
 შვილთა სულის ჩამდგმელი და აღმართოვანებელი
 პოლონეთის მავალით იყო და არა ერთი და ორი
 საქართველოში მყოფი პოლონელი იღებდა მონაწი-
 ლეობას ქართველთა შეთქმულებაში. როგორც სა-
 კუთარ საქმეს ისე უყურებდნენ ქართველები პოლო-
 ნეთის გმირულ აჯანყებებს და გულის ფანქაშით
 მოვლოდნენ მათ ბედს.

მთელი მე-19 საუკუნის სიგრძეზე ჩვენი პოეტები და
 მწერლები თითქოს საკუთარ გრანდიოზ და ზრახვის
 პასუხს პოვნებდნენ პოლონურ პატრიოტულ პოეზი-
 აში და უფრო გამხრვებულნი და აღტივებულნი
 მტრის სიმძლავრით ამეტყველებდნენ თავის ეროვ-
 ნულ ძალებს. ქართველი მკითხველის გულს ისე არც
 ერთი უცხოელი მწერალი არ ეთვისებოდა, როგორც
 პოლონელი.

გასული საუკუნის მესამეოც წლების, დამლევის
 და მიმინათვ საუკუნის დასაწყისის ჩვენი ეროვნუ-
 ლი მოღვაწეების საუკეთესო მასწავლებლები პო-
 ლონელი იყვნენ. პოლონეთში ხვდადებენ ეროვ-
 ნულ სიმტიკებს. გამბლუობას, შეუწყვეტელ ბრძო-
 ლას და ამისევე აუტოტოტობას ქადაგებდნენ თავის
 სამშობლოში. ქართველ ეროვნულ მებრძოლის
 მტლავ პოლონელ მამულშვილის სიმამრ ქალის
 ქმტებდა და საქართველოს თავისუფლების დრო-
 შას პოლონეთის მშლაერი დროშა სალაშით ევებ-
 ბოდა.

დაც გველენას ახედდნენ უმაღლეს სასწავლებ-
 ლებში ქართველ ახალგაზდობაზე პოლონელი სტუ-
 დენტები, რომლებიც ყველაზე მტიკეცდ იცავდნენ
 თავის ეროვნულ სახეს. ენას, ჩვეულებებს, არავის
 შელაახივებდნენ მათი სამშობლოს დარსებას; შე-
 დამ საზოდობდნენ შშობლიური ლიტერატურით
 და მეცნიერების შესათვისებლად უფრო პოლონურ
 წიკებზე მიმართავდნენ. ვიდრე რუსულზე. ქარგი ამ-
 ხანაგური ურთიერთობა ქმინდათ ქართველ და პო-
 ლონელ სტუდენტებს, ერთმანეთის ჰირი და ლხი-
 დნი გაეცებოდათ. მაგანდება ერთი ამბავი ჩემი სტუ-
 დენტობიდან პეტერბურგში. რუსის მთავრობამ
 დიდი ზემოთ იდღესასწაულა მთელ პოლონეთში
 პოლონელების მტარვალის მტრავიოვის იუბილედ
 და ამან რასაკვირველია აღმუოთება გამოიწვია პო-
 ლონელ ერში. ქართველმა სტუდენტებმა ვავიხი-
 რეთ მაინი პოლონელთა მწუხარება, ჩვენი ხმა შევეუ-

ერთთ პოლონელ სტუდენტების პროტესტს და სა-
 ამისო მიმართვა პოლონურად ვადართმინილი და
 ქეტკარავით გამარავებული ვავუგზავნეთ მათ
 ვარშავაში, ვასავლცილებლად.

განსაკუთრებით ვიხარდა საქართველოში პო-
 ლონეთის პატივისცემა და მიზნდველობა დიდი
 ომის დაწყებიდან. პოლონელ ერის ურყევი ეროვ-
 ნული ნებისყოფა და ლევიონტეობის თავდადებული
 ბრძოლის ყიყინა პოლონეთის აღსადგენად ჩვენს
 გულებსაც აღიტაცებდა და პილსუდსკის ჩამორე-
 კილი ზარი თავისუფლებისა საქართველოშიც ხმა-
 მალა ვაისმი. ჩვენ უფრო ვიგრძენით ერთობა და
 ნათესავობა პოლონელ ერთან და ეს გამოხიბატ-
 სხვათა შორის, იმ თილდ მთავრობაში, რომელიც
 აღმოჩინა დამოუკიდებლად საქართველომ ჩვენში
 დარჩენილ პოლონელებს.

დიად, ერთმა ბედმა და საერთო მტრის წინაშ-
 დგ ბრძოლად დაგვახლოვა პოლონელები და ქარ-
 თელები. მაგრამ ამ ახლოობობას სხვა საფუძველ-
 ბიც აქვს, შეიძლება უფრო ღრმა, სულერი, მო-
 რალური. საინტერესოა, აქ ყური დავუგდოთ თვით
 პოლონელებს: მათ არა ერთხელ გამოუთქვამთ სიტ-
 ეყვრად და დაუწყობიათ, რომ დიდს მსგავსებას ქპო-
 ულზბენ პოლონეთის და საქართველოს ერთგულ
 თვისებებში—იგივე კეთილშობილება, რანდობა,
 გმირობა, ეროვნული სიმტიკიც, მამულშვილობა,
 რომანტიკის ფერ-გადაკრული იდეალიზმი, სხვისი
 ღირსების მიტრისცემა, გამტარებლობა, ქალის მუ-
 ტი და სხვა. ამას წინად ერთი პოლონელი მწერალი
 ასე სწერდა ავანტა პოლსკა ში: იმიუხედავად გე-
 თგრაფიული მდგომარეობისა, შეიძლება საქმოს
 მსგავსება ვიყოფოთ პოლონეთსა და საქართველოს
 შორის. უფრო, ვიდრე მავალითად პოლონეთსა და
 შვეციას შორის.. პოლონეთის და საქართველოს
 წარსულის შედარებაში, ცხადია, შორს არ უნდა შე-
 ვტროთ. ჩვენ გვეოყვ, ვანსხვავება რასული, ცივი-
 ლიზაციური და ტემპერამენტის. გლოსავლეთის და
 დასავლეთის არ შეუძლიათ მოიშორონ თავისი დამა-
 ხასიათებელი თვისებანი. რამაც ბევრედი დასო დსი
 ქიკას, ცხოვრების მსვლელობას და სოფლმზდვე-
 ლობას. მიუხედავად ამისა უნდა გვოსოვდეთ, რომ
 დასავლეთის ერებში ჩვენ ყველაზე უფრო აღმოსავ-
 ლური ერთ ვართ და აღმოსავლეთის ერებში ქართ-
 ველები ყველაზე უფრო დასავლეთური ერთა. თუმცა
 ამ ორი ერის ისტორიული წარსული სხვადასხვა
 გეოგრაფიულ არეში ვითარდებოდა, მაინც მტრის
 მსგავსების აღმოჩენა შეიძლება პოლონელების და
 ქართველების წარსულში, ვიდრე წარსულში ისე

ახლა ამომავალი, როგორც არიან პოლიტიკოსები და მეტი... ჩვენი წარსული ცხოვრების ასე დამახასიათებელია ყვედელთა კომპლექსმა და აღი დასოს აგრეთვე ქართველების ფსიქიკას. მრავალ საუკუნის ომები მუსულმან ქვეყნებთან, თათართა შემოსევანი, რწმენა თავის მისიხსა კასპიის და შავს ზღვას შორის—ეს ყოველი თითქმის ცოცხლად ამოღებულია ჩვენი ისტორიის ფურცლებიდან. შემდეგ ავტორი ჩერდება საქართველოს ცხოვრების ცალკე მომენტებზე—რუსეთის შემოსვლის, საზოგადოებრივ ურთიერთობის, პარტიების წარმოშობის და მათი განსხვავების და სხვა ფაქტებზე და ხვადეს მათში პოლიტიკოს ანალიტიკურ მოვლენების თანაბარობას.

ჩვენ შეგვეძლოს სხვა პოლიტიკოსების ნაწერებიდანაც შევეცდინა ასეთი ციტირებები, მაგრამ უადგილობრისა გამო უნდა დავეშვაოფილდეთ ამით. რაიც სრულიად არაა კერძო, შემთხვევითი აზრი, არამედ პოლიტიკოსის ფართო და გააღწეინა წრებში გავრცელებული შეხედულებაა.

ამგვარად მსგავსმა ისტორიულმა თავგანდასხვალმა და საერთო მტრის წინაშე ბრძოლაში მთელი ისაუკუნის განმავლობაში შევითხრა ერთმანეთს ქართველები და პოლიტიკოსები მორალურად და პოლიტიკურად. დღეს ეს დაახლოვება ემყარება კიდევ უფრო ღლირ რეალურ ინტერესებს. დღეს იგი უფრო მეტი სინამდვილეა. ვიდრე გუშინ იყო და ვფიქრობთ. ზეალ, მომავალში მისი ღირებულობა და მნიშვნელობა კიდევ გაიზრდება.

მართალია, ახლა პოლიტიკოს დამოუკიდებელი ძლიერი სახელმწიფოა, სრულიად განთავისუფლებული რუსეთისაგან. ხოლო რუსეთის სადრთხე პოლიტიკოსების კვლავ არსებობს და პოლიტიკოს რუსეთის მხრით მხოლოდ მაშინ იქნება უზრუნველყოფილი, როცა რუსეთს ჩამოშორდება ყველა აზარტისის ნაწილი და დაარსდება ცალკე დამოუკიდებელი ერთეული ერთეულები. საამისოდ პოლიტიკოსთა სახელმწიფოებრივ შეგნებაში შემუშავებულია სალი პოლიტიკური გეგმა ამროშორების პრობლემის სახელწოდებით, რომლის განხორციელებაში. სხვა დაანატრულ ვრების გვერდით, საქართველოს ღირსეული ადგილი და როლი ეკუთვნის. დამოუკიდებელი სუვერენული საქართველო. ცალკე თუ კავკასიის კონფედერაციაში (ეს ხომ სატრფიალო მიწრაფებაა ყველა ქართველის)—აი სადღესო საზრძოლველი სავანი მთელი ქართველი ერისა, აი ჩვენი მთავარი ინტერესი აწ. ხოლო საქართველოს განთავისუფლებული ისე, როგორც განთავისუფლება რუსე-

თში მომწვედელი სხვა ერებისა—ეს ხომ თვით პოლიტიკოსის საზრძოლ ინტერესია და ამით, თავისთავად ცხადია გამოუძლიაა მტკიცე ერთობა და ქვეყნის საქართველოსა და პოლიტიკოს შორის. ერთად ვიბრძოდით გუშინ, ერთად უნდა ვიბრძოდით დღესაც. ეს ჩვენი საერთო გარდაუვალი ინტერესის იმპერატივია...

ხოლო ჩვენ ვეინდა ცოტა წინ გავიხედოთ. განვუვრტიოთ გაწეული მომავლის პერსპექტივები პოლიტიკოს-საქართველოს ურთიერთობისა. პოლიტიკოსი დღესაც უკვე ძლიერი სახელმწიფოა, მისი ფართო ყოველმხრივი წარმატება თავისუფლების მოკლე ხანში ყველასათვის ნათელია. იგი დღითი დღე იზრდება, მეტს და მეტს გავლენას იქნის საერთაშორისო ცხოვრებაში. ეს გავლენა და წონა რამდენიმე ათეულ წელში უმაღლესად განვითარდება და პოლიტიკოსი უეჭველად დაიკავებს მსოფლიოში ერთს პირველ ადგილთანან როგორც პოლიტიკოს ისე ეკონომიკურ და კულტურულ სფეროში. ამას საქართველო დიდი ყურადღებით უნდა შეხედეს. ჩვენ პატარა ვართ ვართ. ჩვენს დაჭირლს სხეულს, ჩვენს ეკონომიკურს აღორძინებას, ჩვენს კულტურულ განვითარებას, ჩვენს პოლიტიკურს ცხოვრებას აუცილებლად დასწორდება მეტი დიდი ურთიერთობა ევროპასთან, აქაურ მოწინავე ერებთან, ანგაროშის გაწევა და შეგუება საერთაშორისო ვითარებასთან. ამ პირობებში აუცილებელია, რომ ამ დასავლეთში ჩვენ გვავლენს ვინმე მგლობავი, ერთგული მოსარჩლე, ვინც ჩვენს ინტერესებს და საჭიროებას ყოველთვის თბილად და მტკიცეულად შეხედება, მორალურ დახმარებას ამოგვიჩინებს, ხელს შეგვიწყობს. ერთი სიტყვით მივვილებს როგორც ძმა უფროსი ძმას უმცროსს. ასეთი ჩვენთვის შეიძლება იყოს ყოვლის უწინარეს და უცვლელს უეჭვად პოლიტიკოსი, რომელთანაც წარსულმაც და აწინდელმაც მდგომარეობამ უკვე საქმოდ დაგვაახლოვა, და რომელიც მომავლედებულა და კავშირი განთავისუფლებულ ადღენილ საქართველოსთან კიდევ უფრო მტკიცე და ნაყოფიერი იქნება ეს მთი უფრო სასურველია და შესაძლებელი, რომ პოლიტიკოსი, რომელმაც თვითონ ქართველს ცხადა უცხოთა ბატონობის სიმწარე, დამკვილი იქნება ყოველთვის საერთოდ პატარა ერებისა სხვების დამონებლისაგან.

ვფიქრობთ, რომ ასეთ მომავლის პერსპექტივას არა მცირად ადგილი უნდა მიეკუთვნოს პოლიტიკოსის და საქართველოს ურთიერთობის საკითხის გარკვევაში.

ს. დონდუაღავა.

ბ. ა. ლ. კირიანისის შიშობი

სექტემბრის დრამატულ დღეებმა ვერსალის ვეროპა ვირამლა დადგინა; მისი ოცი წლის ნამო-
 ლეწარია ერთი დაკრები მიუწვდინს შეთანხმებამ შე-
 სცვლა და მით საერთაშორისო ურთიერთობებში
 ახალ ვითარებას ქარი ფართოდ გაეღო გამორჩე-
 ახალი პერსპექტივები, ახალი გზები და მიმართუ-
 ლებანი. მონდა არსებული მდგომარეობის სრული
 გადაფასება; გუშინ უცვლელი და ურყევი კავშირ-
 ბის დაშლა და გადაჯგუფება ფაქტად იქცა. მშ მო-
 ლიონად შეეშუშული გერმანია ბალკანეთს თავს ჩა-
 მიაწვა. მოძრაობას და ვასავალს ეძებს. დასავლ-
 თით ის შეკრულია მგაბრი ხალტეებით.—მშ მიმარ-
 თულებით გაქანება არც ისე ადვილი და სარდიანია-
 მონუწენის შეთანხმებამ ეს გზა ქარჯა ნებით ჩაეკეტ და
 მით ზავი დასავლეთში უზრუნველჰყო. დარჩა სამშ-
 რეთი და აღმოსავლეთი.

საით წავა ახალი გერმანია? რა გზას აირჩევს ის
 თავის ექსპანსიის გასაშლელად?

აი კითხვები. რომელიც მოელ ვერობას ატოკებს
 და აინტერესებს. აქ მარტივობას და დიფერენცებს
 სახელური არ აქვს. დანტაზია რეალობას ეჯიბრება
 და ორივე ერთად თავის გულსის აჯვარის ისევე გერმ-
 ნიისაკვებ აბრუნებს.

ამ საერთო ფერხულს რუსი ემიგრანტებიც აუ-
 ნენ. დაწვებული მილიტარიზმი და გათავებული რუსი
 მწნევიკებით—წლებზე ფებს იდგანს, რომ გერ-
 მანიის მომავალი პოლიტიკის სავალი გზები გამო-
 სინონს. მათ შიშის ქარი ასტებიათ: ვაი თუ გერმ-
 ნიამ ბალკანეთიდან პირი იზრუნება და რუსეთის
 ველზეზე გასვლას შეეცადოს. მათ ერთი სატკიე-
 რი არეულებს: ეს არის რუსეთ-გერმანიის პირისპირ
 შეხვედრის დროს პირველის მოსალოდნელი დან-
 რევა და შემდგენელ ნაწილებად დაყოფა. მოლოდ-
 ეს არ მოხდეს, და შნად არიან სტალინის ექსპანსი-
 მის ამაღლი მოხალისეებად ჩაეწვირან და მით ე-
 ლიოპოლისას ჩაგრულ ერებზე ბატონობა შეუნარ-
 ჩუნან. მეოლი ეს გულის ზეთა და ისტერიაკა ერთ
 სათავიდან. განსახორულ დებულებიან მომდინ-
 რეობს: ჩხასლოვანი ტრაღედია და გერმანიის
 შეთანხმებამ კვლავ წამოაყენა და დასვა ერთა თვით-
 გამორკვევის საკითხი. ამ პრინციპის მიხედვით თი-
 თვლით ერის უღულებია თავის თავს მიეყუდოს, მო-
 ბანანებელ და მჩაგრებელ ერს გამოწყოს და დამოუ-
 კიდებლობა დაიმკვიდროს. ამ პრინციპის ასე მძაფ-
 რად წამოყენება—და ისიც საერთო უღულობის და
 ინდიფერენტობის დროს—შართლაც, რომ მთელი
 ეპოქა ჩაგრულ ერთა ბრძოლის ისტორიაში. მერე
 სად არის ყველაზე სარდენი და ნოციერი ნიადაგი
 აღნიშნულ პრინციპის განსახორციელებლად. თუ
 არა საბჭოთა კავშირში, სადაც ისტორიებთან 55 პრ-
 არაბუნია, თავის კულტურით, მსკრობით და სამე-
 ურნო შესაძლებლობებით ელიტარობისისაკან და
 ვსებით განსხვავებული და მისკან ჩაგრულ წამებუ-
 რი? აი ამ ერთა თვითგამორკვევის პრინციპის წა-

მოყენება გაბდა საბანი რუს ემიგრაციის აწრიალე-
 ბის და ისტერიული ყიფინის აგვიშველეთ. გვანაწი-
 ლებენა.

ამ საერთო რუსულ პანიკაში კერენსკის ქურ-
 ნალი ანთავია როსია? (№ 52) კენტად გამოიფუ-
 რება.

ალ. კერენსკი რუსეთის დროებითი მთავრობის
 ყოფილი თავმჯდომარეა და ბუნებრივია, რუსეთის
 მომავალ ბედზე ზრუნავდეს და სწუნდეს. მას აფიქ-
 რებს საბჭოთა კავშირის მომავალი ბედი და ცდ-
 ლობს ისეთი საშვალეობა გამოიხიბოს, რომელიც შე-
 საძლებელს გაბდის რუსეთისათვის კატასტროფის
 თავიდან აცდენას. ერთ ასეთ საშვალეობად მას მია-
 ჩნია მთავრობის და ბალხის შორიგება, ხალხის-
 თვის პოლიტიკური და სოციალური დამობების
 დროზეზე გაკეთება, მუდამ საბჭოთა კავშირის წინამ-
 დგეობითი ძალა, საჯარო სადრთხეს წინაშე, გამა-
 გრდეს და განმტკიცდეს. მაგრამ ის ამაში დაუკვე-
 ლულია და კითხვას სვამს: იწავა კი სტალინი დათ-
 მობანზე? იწამს კი ამას თავის დროზე? თუ ის, მშგავ-
 სად მონარქისა, მუდამ დაიგვიანებს სწორედ ნაზე-
 ვარი საათით?... ჩვენ არ შეგვიძლია ბ. კერენსკის
 იქვები სავსებით არ ვავიზიაროთ წარსულის მავ-
 ლითები სწორად ამ იქვებს ამართლებენ. რუსეთის
 ბუნება, მუდამ ადოიკეობისა. ასევე მოიქცა თვით
 ბ. კერენსკისაც. ოქტომბერში მან ადოიკეიანია არა
 ანაშვვარი საათით, არამედ სწორედ ექვს თვით.
 და, როდესაც სადგრებე მიიღეს, მძაბრებელნი უ-
 ლე ბოლშევიკები ისინდეს. ამ შემთხვევაში სტალი-
 ნიც მის წინამორბედა გზას მიეყვება. მან უკვე ათე-
 ული წლით დააგვიანა. მის მიერ ჩატარებული და
 ყუელდითურად წაწარმოები ტერიორია არის. თუ
 არა ადაგვიანება, გაუღული ხდვარის გავლენა, დრმა
 ორმოს ვაჟობა ხელისუფლებასა და ხალხს შორის?
 მერე ვის შეუძლია ეს თხროლი ამოავსოს, როდესაც
 იგი სისხლის მდინარედ ქცეულა არა, ტყვილი ოქ-
 ნებაა. ამ გზით რუსეთის საქმე წასულია. და ის იც
 კერენსკის სჯერავს.

იგი გამოსავალს მეორე ვითარებაში ხედვას, ის
 ურჩებს საბჭოთა კავშირის რუს და არარუს ერებს
 საერთო ძალით დაამხოს სტალინის ტრიანია და შე-
 ქმნან თავისუფალი რუსეთის სახელმწიფო.

იგი სწერს: ავსლა, როდესაც რუსეთი უაბლოვ
 დება ახალ გარდაბუნას, რუსეთის ყველა ერების
 ვლია—საერთო ძალებით დიტატურის ადგილზე
 შექმნან თავისუფალი თანაცხოვრება თავისუფალ
 ერებისა შთლიანი რუსეთის სახელმწიფო სახდერ-
 ბში.

განა შეიძლება იყოს რაიმე იქვი, რომ რუსეთის
 შეერთებულ შტატებში თითოეული ერის იგარბნებს
 თავის თავს გაცილებით უფრო თავისუფლად, მშლა-
 ვრად და ამ ო უკიდ ბლა დ (ნაზი უტრობისა).
 ვინემ თავის პაქარა, განცალკევებულ და ვითომც-
 და დამოუკიდებელ, სახელმწიფოში.

ეს მართლაც ახალი ახრია, მაგრამ... რუსებისათვის.

ბ. კერენსკის მოსახრება ორ დებულებას ემყარება: პირველია—საერთო ძალით (რუს და არარუს ერების) რეჟიმის დამხობა; ხოლო მეორე—განთავისუფლებულ რუსეთის ახალ წინადაცე მოწოდება. მეორეობურ შტატების შექმნა. პირველი ენება რეჟიმს. იქ არსებულ ხელისუფლების ადგილზე ახალი წესწარმოების დამყარება; ამდენად იგი ზინაური პოლიტიკის საკითხია. მეორე კი არაკვეც და იძლევა ერთა შორის დამოკიდებულების გზებს და ფორმებს; აყენებს საბჭოთა კავშირის ფარგლებში მოქცეულ ერთა ურთიერთობის საკითხს და მით სდება საგარეო პოლიტიკის საგნად.

ვანხილეთ ორივე დებულება ცალ ცალკე. ჩვენ კარგად ვიცით, რომ რუსის ხალხი უმკაცროდ და დღევანდელი ხელისუფლების, ის განიცდის საშინელ პოლიტიკურ და სოციალურ ჩაგრვას. მისი მიზანია ამ მხავერდთა ჩაბოჭვა, რეჟიმის შეცვლა და შესაფერისი ხელისუფლების დამკვიდრება. ამ ბრძოლაში ჩაგრული ერების თანაგრძნობა რუსის ბაზრის მხარეზე, აქ საერთო ბრძოლა კრემლის ცენტრის წინააღმდეგ; მაგრამ სწორედ აქ დანაშაუნი იწყება განსხვავება. ის, რაც რუსი ხალხისათვის მიზანია—იგი ჩაგრულ ერებისათვის მხოლოდ ტაქტიკა და საშეალება თავის ეროვნული მიზნების სისულეა. ეს განსაკუთრება. რუსეთში მოზინადრე ერები იბრძვიან არა რეჟიმის შესაცვლელად, არამედ ნაციონალური დამოკიდებულების მოსაპოვებლად. ამიტომ, ცხადია, მათ არ შეუძლიათ თავისი ბრძოლა დაუქვემდებარონ ველიკორუსიის საშინაო მიზნებს და გახდონ, როგორც ახლი წარსულში, რუსულ პოლიტიკის თანაგრძნობი. ცნობილია, ცარიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში არარუს ერებმა დიდი როლი ითამაშეს. ამ ბრძოლის შედეგად ცარიზმი დაეცა. რუსეთში მხოლოდ გაიმარჯვა და რაც ენაზეთ! თავისუფალია რუსეთის პირველი მთავრობა ჩაგრულ ერთა მიმართ იმავე ნაციონალურ ჩაგრვის პოლიტიკას დაადა, რასაც იმპერატორის მთავრობის ატარებდა. ერთა თვითგამორკვევის პირობები ფარაინა ქალაქად აქცია და ერთა დასათუენავად ძალასაც მიზარია. აღმა, ბ. კერენსკის კარავად ახსოვს ამ ეპოქის დრამატული ვიზიონები: სწორედ ეს წარსულია ჩვენთვის მთავარი გაკვირვებით, რომ საკუთარი გზების ვეჭორი და რუსეთის უკომში კვლავ არ ჩავეულებ.

ბ. კერენსკის მეორე დებულება სწორედ ამ წარსულის განმეორების სადრთხეს უშაბდებს ჩაგრულ ერთა მოძრაობას. ის ვეჭორებს ჩვენ, სეპარატისტებს—ერთის მხრივ და რუსეთის ცენტრალისტებს—მეორე მხრივ: რეჟიმის გადაცდების შემდეგ შევექმნათ რუსეთის მეორეობური შტატები. როგორც აღენიშნეთ, რუსეთის მომავალი შტატების შექმნა საგარეო პოლიტიკის საგნად. იგი გულისხმობს თავისუფალ ეროვნულ ერთეულების არსებობას. მაშინაა დაამე ჯერ უნდა შეიქმნას ეს თავისუფალი სახელმწიფოები და მერმედ შეიძლება შტატებზენი და აკავშირებზენი ლაპარაკი.

მაგრამ არსებობდა შესაძლებელია კი რუსეთის შტატების შექმნა? ვინც რუსეთის ისტორიას იცნობს და დღევანდელ მის ვითარებაშიც ჩაუხედნია, ის დავითანსმება, რომ ბ. კერენსკის დებულება მართლაც რომ აფანტახია, ინგლისის და ამერიკის მავალითი შეუძლებელია რუსეთს მიუდგეთ. ველიკორუსია თავის თავს ვერ გადააბტება, ის თავის ისტორიიდან ვერ ამოვარდებდა, რომ ერთა ურთიერთობაში ინგლის-ამერიკული მეთოდი შემოიღოს. ერთი, რომელიც მთელ თავის ისტორიულ წარსულში ითმენდა და იძლეოდა ისეთ მეთაურობას, როგორც მოქცეულია რუსეთის სუბათებში *) და რომელმაც შეიძვე საუბუნში მოგვცა სტალინის სისხლიანი რეჟიმით—ძველი ამ ერმა დაღეს მის მონადე მოქცეულ ერებში აწმობის და სახელმწიფო ხანა დაამყაროს თანსწარობის საფუძველზე. შეძლება ბ. კერენსკის მოსახრებას კიდევ ქონდა ოდნად შინს ამ 20 წლის წინად, რომ რუსეთის მაშინდელ მესვეურთ დაქცეულ ისტორიული და ევლიკოდერევენული ფიქლოლოია. დაღეს კი მატარებელი უქვეწასულია. 20 წელიწადია ის ადგილიდან დაიძრა და ეხლა სადგურზე მისეღა დაბრალა წულის ნაყვავეღა ვაღები გასულია. თარის მხოლოდ ერთი და ვინალო რუსეთმა ისიც არ გაუშვას. ეს განსაღად მომავალ ვითარებაში ველიკორუსიის და განთავისუფლებულ ერების ურთიერთობის აწყობა. და აი შეძლებს თუ არა რუსეთი ამ მეთორმეტე საახუნ მინად ვაღნას; გამოიჩენს თუ არა შორსმეჭერელომბის და გარდატეგის დრის სისხლის დაუღერეღად მიღებს ჩაგრულ ერების სრულ განთავისუფლებას? თუ რუსეთმა აქაც არ დაეცვიანა, მაშინ მართლაც არის შინს, რომ მათ შორის ველიკოდერი მუხობლობა დასუქიდრდება, მუხობლობა, დაშვარებული ურთერთობის პატივის ცემაზე და ინტერესებზე. მაგრამ რუსეთის მეთაურების სულიერი განწყობილება აქ და იქ საბუთს ვეაძლევს ვეფიქრობ. რომ ისტორია კვლავ განმეორდება. რუსეთი კვლავ შეიქცდება მთლიანი და განუყოფელია შექმნას და მაშინ კი მართლაც გამართლებება ფაზადრებლის თავისი **) ატროლის წინასწარმეტყველებს. ჩაგრული ერები შეეცდებიან ყოველგვარ საშეალება იღონონ რუსეთის შტატული განწყობილების შესაკვეცად და მისგან, რაც შეიძლება, შორს დასაღვამად. ველიკობთ ეს ასეც მოხდება. ამითი ვვარწმუნებს ბ. კერენსკიც. ის თავისი ავანედული აზრებისათვის წყვეატრუღას მოიღოს ადავანებულ რუს ცენტრალისტებისათვანა. აქედან აწკარა, რომ ბ. კერენსკი მართლად რუსეთის ვავინულ ზღვიანი, სადაც აწარსუღლის გაკვეთილობია აღარ მოქმედებდა და მისი სხვივიკ ვერ ატანს. მის აზრს—შედარებით ზომიერს რუსული თვალსაზრისით—არც ერთი რუსული მიზანთუღება არ იხიარება.

სან-სანი,

*) ინ. წინეი რუსიკე პორტრეტია. **) ინ. ანოჯია რუსია—ვლოღვა ვანდარბუღაა.

მოსული დანილი მხარობა

ვინაიდან სექტემბერში ჩვენი ვახეთი არ გამოხდულა, მხოლოდ ერთა ვერცხვა შემთხვევა მოკლედ გამოვხებამართათ ერთ ვრცელ წერილს, რომელიც ფაზეტა პოლსკას ორ ნომერში გამოქვეყნდა. ში ავუსტობს და სექტემბრის თარიღით. ავტორმა ბ. ვიტოლდ იპოპოსკი-ლენგევიჩი დიდ სიმპატიებს ამქვეყნებს ქართველი ერისადმი და თვით ვახეთიც, რომლის ფერცლოვებზე ამას ეკითხვობოდა, ხომ დასალოებელია ვარშაიის ოფიციალური წრებთან. ბევრ ამა მადლობის მეტი არ უნდა გვეთქმოდეს; მართლაც, პოლანელი ავტორის ზოგიერთი პარალელური მის ქვეყნისა და საქართველოს წარსულიდან, მიანგებელი პოლონელი და ქართველი ერთა თავდაცვისათვის, მათი განკლების, თვით სახალისო მზაკებისა, მიუხედავად რასხულ თუ გუგარაიფულ განსხვავებისა, მხოლოდ თბილ განზომებს გამოიწვევს ქართველი მკითხველის გულში ავტორისადმი.

მაგრამ, სამწუხაროდ, ხშირად ხდება ცხოვერებაში, რომ კეთილი განზრახვა კიდევ არაა საქმეო უპატიო, რომ სათანადო სისწორითა და მიუღწეო-ლობით დადასვა ეს თუ ის მოკლენა. ამისათვის პირველ ყოვლისა, საჭიროა საგნის ცალკე სერიოზული ცოდნაც და ამ მხრითაც უნდა ვაძრეკეთებთ, ბ. იპოპოსკი-ლენგევიჩი ერთბა დარბიდა. მართლაც, ზოგიერთ თავის ვამედულ დასკვნებისთვის ის იმორქვის მართლთხედს ორ წყაროს და ისიც კითხვის, რომელსაც არ შეუძლია მტრად მკითხველის დიმილი არ გამოიჩინოს. ერთი ამ წყაროთაგანი არის ქართველ ოფიცერ ქავთარაიის «ისტორია», რომელსაც ამ ნახთში შევხებივართ, თავის დროზე, და ვვითქვამს: თუ ქავთარაიე ისეთივე ჟარეო ოფიცერია, როგორიც ისტორიკოსი, ამას ჩვენ მას ვერ მივუდოკავებთ. მეორე წყარო არის «Corriere Diplomatiko e Consulare», რომელსაც პოლანელი ავტორი განმეორებით იტალიის ვარეზე საქმეთა სამინისტროს ოფიციალურ ორგანოდ ასახლება; ვე შევცდომმა ვაკილებით უფრო შეუწყნარებელია ფავეტა პოლსკას თანამშრომლობითი. ჩვენ შევხვდითა დაბეჭდვითი მოვასახეთი მას, რომ სხეიბული ორგანო არამც თუ ოფიციალური და არც ოფიციალური არ არის, არამედ სრულად უპასუხისმგებლობითა წამოწყება და იმდენად უმნიშვნელო, რომ თვით მისი არსებობაც არ იცის ბევრმა იტალიელმა.

ჩვენ გვიჩინავს ეს ორგანო და ირაკლი ბაგრატიონის პორტრეტიც, ისე როგორც თეთრო-გიორგიონის შექება მის მულე ფერცლოვებზე, მაგრამ თვითაც არ მოგვეხვლია ის დასვენა გამოგვეტანა აქედან, როგორც ბ. იპოპოსკი-ლენგევიჩის გამოკაც: ვითომ იტალიის ოფიციალურ წრებს ირაკლი ბაგრატიონი საქართველოს ტახტის მემკვიდრედ და თეთრო-გიორგიონი ქართველი ემიგრაციის მართლად მიუჩნევიათ! ბავშვური ომბინობა ოროდელ ახალგაზდა ქართველისა ჩვენ არ მივაჯანდა უბრალო სხეუნების ღრსხად. მაგრამ რაც უფრო სერიოზულია

და სამწუხარო—ეს ის, რომ «ფავეტა პოლსკა» ასეთ ყალბ ცნობას აწედის თავის მკითხველს რომის მთავრობის შეხედულებაზე საქართველოს და ქართველი ერის შესახებ.

ბ. იპოპოსკი-ლენგევიჩი სრულიად მართალია, როცა აღნიშნავს, რომ იტალიის ანტერგესის წევრი ქვეყანა, მთელი კავკასია და შავი ზღვის ნაპირებიც, მაგრამ ვე ხომ დღევანდელი ამბავი არ არის ჯერ კიდევ მაშინ, როცა საქართველო იურიდიულად იცნო მოკავშირეთა უმაღლესა სახეში. 27 იანვარი, 1921 წლის, იტალიის ვარეზე საქმეთა მინისტრმა იმ დღესვე დეკლარირებდა დანიშნა პარიზიდან იტალიის სრულუფლებიანი ვლჩი ტელისში (ბ. ჩერუტი) დავეთანხმებით, რომ ეს იწივითი მოვლენა დიპლომატიურ მატრიანში. ამასთანავე იტალია იმ თვითვე ვნებრეულად შედგოა ცვანომიურ დამოკიდებულებათა ვამბის საქართველოსთან და მთელ კავკასიასთან. რის შედეგებზე უმნიშვნელო არ ყოფილა და არც იქნება, იმედა, მომავალში.

იტალიის ასეთი დაინტერესება ჩვენი ქვეყნის მის ხელმძღვანელთა მიერ ქართველი ერის სურს-კეთების კარგად ცოდნის გეგარება, სხვა შორის, ეს კი მოასწავებს იმას, რომ მთ უნდა იცოდენ და იციან უფლო. ქართველი ემიგრაციის რომელიც ნაწილი უკვე გამოხატავს ამ სურსისკეთების. ჩვენ გვეკვირვებს, რომ იქვიანობა ამ კითხვებზე სწორად იმ ადგილიდან ვეგვსმის, საიდანაც სრულიად არ მოკლებულით! განა «ფავეტა-პოლსკას» და მის თანამშრომლებს არ ვაუგონათა თავიანთი «სერეგების» მხრი ამ საკანონო თუ ვაუგონით, უნდა სცოდნოდათ, რომ უცხოეთში აღმოკვირებულნი და დღეს უკვე სამ თუ ოთხ კულედ დაყოფილნი თეთრო-გიორგილები პოლიტიკურ წრის არ წარმოდგინენ არც რომის, არც ვარეშის თვალში.

მაგრამ ბ. იპოპოსკი-ლენგევიჩის სხვა ისაბუთიც აქვს: თეთრო-გიორგილების ერთი უმნიშვნელო წრის უფიგარი ნაწრები რომის ოფიციალურ ორგანოში და ეს გამოაქვს მას, როგორც მისი წერილის სათავე რიდან სხანს. «ქართულ მსჯავრება სოციალდემოკრატიანზე» მან აღბადა ვარგად იცის, რომ უქანას-წელი მართლდები პარტიც იყო თავისუფლ საქართველოში და დანაწიენი სამი პოლიტიკური პარტიის მეთაურნი საქართველოს მთავრობასთან თანამშრომლობენ უცხოეთში ერთ ერთედულ ცენტრში. რა ასულდგმულენ ამ დაჯგუფებათა თავის მოღვეწეობაში? სამშობლის დასხნა მოსკოვიტების ტყვეობიდან, მისი დამოუკიდებლობის დადგენა. სხვა ამოცანა მისთვის არ არსებობს და ცდლობს ყველა ქართველ ემიგრანტ პარტიოტების ერთი დროის ქვეშ თავმოყრას.

ამისათვის ვასავებია, რომ ჩვენ არ ვწვევით არავითარი ბრძოლის იმზე, რა რეჟიმს უნდა არსებობდეს საქართველოში დღიან მისი გადართვისულებისა; მით უფრო, რომ ამ კითხვის გადაწყვეტა ვეუთნის თვით სუვერენულ ქართველ ერს და არა ვილაყ არამკითხვთ, ვინც არ ვრდებდა ყალბი ტარული ატაროს (S. A. R.) ჩვენი ქვეყნის ღირსების ამუხად ასახედება.

ნუ დავიფიქსებთ, ზავებუ-პოლსკა-ს არა ერთ-ხელ მოუთხებებია პოლონეთის საგარეო მინისტრის განცხადება, რომ პოლონეთი არ ეწყება იდეოლოგიურ ბრძოლას სხვა ქვეყნებთან—მაშ რატომ გვახვევს მისი თანამშრომელი ჩვენ ამ ბრძოლას?

ჩვენ არ შეგუბრდებით პოლონელი ავტორის მიერ მუარე ინტერნაციონალის როლის დაფასებებზე, ამხვდ ჩვენცა გვაქვს ჩვენი გარკვეული აზრი და, რამდენადღაც ვიცით, ქართული სოციალდემოკრატიის დელეგატი გამაგებელი ვერაქვის ამ საერთაშორისო ორგანოს ტენდენციებს, საერთო ენა გამოანახოს მოსკოვის იმპერიალისტებთან. მუარეს მზრით, არც ის უნდა გვაფიქვდებოდეს, რომ მეორე ინტერნაციონალს არა ერთხელ მიუღია რეზოლუცია საქართველოს სასარგებლოდ და მის მტარებელა წინამძღვრებით თავის მანიფესტში, მაგალ., აი ჩას სწერდა ის. 1924 წელს: სამაოკო წელიწადია, რაც პოლონეთის დამოუკიდებლობა ერთა თვითგამორკვევის უფლებების სიმბოლო იყო. ეს დამოუკიდებლობა უკვე აღდგენილია. დღეს, ჩვენ ერთგული ვრჩებით ინტერნაციონალის ამავე პრინციპსა, როცა მოვიხოფთ საქართველოსთვის თავისუფალ თვითგამორკვევის უფლებას, როგორც სიმბოლოს ყველა ერთათვის, რომელსაც მოჰაღადათა რეგიონის ქვეშ გმინავენა. ჩვენ არა გვეჩინა, რომ ეს სიტყვები უსარგებლო იყოს ტარველ ქართველ ერისთვის, როგორც ის არცა უსარგებლოა წარსულში არა ნაღველ ტანჯულ პოლონეთისთვის. აი რაზე შეგძლია ბ. იმპორსტი-ლენკევის ერთი ზედმეტი ლამაზი პარალელი გაეკეთებინა მის და ჩვენი ერების თავდასავალის.

სიტყვა ვაგვიჩინებდა, მაგრამ არ შევივლიდა არ აღინაშნით, თუ გინდ ვაკერით, პოლონელი ავტორის მსჯელობა იმის შესახებ, ვითომ საქართველოს მთავრობისთვის ხელი შეეშალა მუარე ინტერნაციონალის დოქტრინას შექმნა ძლიერი შეარბალებული ძალა და გადაურჩინა ქვეყანა წითელი უფროსი შემოსევებისგან! ჩვენ კი გვეჩინა, რომ მეორე ინტერნაციონალის ის „დანაშაული“ მიუტყვის, რომ ზოგიერთმა მის გაუღწიანმა წევრმა რეალურად შეუწყვეტ ხელი საქართველოს ჯერ ფაქტიურად და შემდეგ იურიდიულად ცნობას. ხოლო ვერსილის ზევის ავტორებმა ერთი ოთხეუც არ გაიმეტეს მისთვის თავდასაცვადა. მაგრამ ბ. იმპორსტი-ლენკევის სასტიკი წინამძღვრია ყოველ ობიექტურ მიზნებისს, რომელიც არაფერ შუაში ყოფილა საქართველოს წაქეუვანი. არამედ ისინი უნდა ვფიქროთ ფსიქიკაში და მაშინველ ქართველ ხელმძღვანელთა მანტალიტეზითა—ამბობს ის. ჩვენი კრიტიკისის ამინტალიტეს სანიშნულად საქმარისა მოკიდებთან მისი საყვედური, რომ გეოგრაფიული კონფიგურაცია არ გამოგვიყენებია და კავკასიის უღელტეხილებში არ გაგვიმტარებია! როგორც წინააღმდეგობა ეს არაღმერთო! იქნებ არც იცი მისმა მომმარტებელმა, რომ წითელი ჯარები ამ უღელტეხილების გადმოღმა იყვნენ და გვიტყუდენ სომხეთიდან, აზერბაიჯანიდან, შავი ზღვიდან!

კმარა, ნუ შეგჩერდებით ამებზე. გვიჩნდა მხოლოდ ერთი მშვენიერი სურათი გავეისწინათ, რუსე-

თის რევოლუციიდან ერთი თვეც არ ვასულიყო, როცა სამბოთა აღმასრულებელ კომიტეტს პოლონელთა დელეგაცია ეწვია დიდის ზემოით და მსურველუ მადლობა გამოუცხადა თავიჯდომარის კარო ხხვიტის პოლონეთის დამოუკიდებლობის ცნობისათვის, რომელიც სწორედ სამბოტებმა უკარანახა დოგო-მილიტაცივის დროებით მთავრებთან.

მაგარა აღარაა კარო ხხვიტ, ისე როგორც აღარაა პოლონეთის დიდი მარშალი იოსებ პილსდისკი. სამაგვიროდ, მათი სხოვეთა თვედებია, რომ ქართველ და პოლონელ ერთა მარადიულ შეგობობას ერთი იოტითაც ვერ შეასუსტებს ისეთი კობიტაცია, რომელიც სხვით დაგასუსთავთ.

ქ ა რ ლ ქ ა უ ტ ვ ი
1854—1938

18 ოქტომბერს, თავის დაბადების დღეს, ამსტერდამში გარდაიცვალა 84 წლის მოხუცი კარლ კაუცი, დიდი მყნეირი-პუბლიცისტი. მას კარგად იცნობდა ქართველი ერი, რომლის დამოუკიდებლობის უკანასკნელ თვეებში—სექტემბრიდან იანვრამდე 1921 წ.—ის იყო მისი სტუმარი. ყველას ახსოს მისი მზრუნევი სიყვარულით გამსჭვალული გამოსვლები ბოროტ ტფილისში, ისე დაბა ქალაქებში და ის აღტაცება, რომლითაც მას ხვდებოდენ დიდი და პატარანი.

კაუციანი დაწერილებით შეისწავლა მაშინ საქართველოს რთული მდგომარეობა, მისი აღმშენებლობა და პერსპექტივები. შინ დაბრუნებისას მან გამოაქვეყნა გერმანულად ნაყოფი თავის კვლევებისა ცალკე წიგნად. სათაურით: საქართველო. გლეხთა რესპუბლიკა. როცა ჩვენი სამშობლო ვერაგმა მტერმა დაიკავა, კაუციის წიგნი იბეჭდებოდა ინგლისურად და ავტორმა არ დააყოვნა დამატების მისთვის ორი ახალი თავი, სადაც სამარხშიცა მოხვე აკრავდა მოჰაღადათა უპირობას, სიდიდეს, ბარბაროსობას.

ახლა საქართველოსა და ქართველ ერზე ბევრი რამ დაწერილა უცხო ენებზე. მაგრამ გადაჭრით შეიძლება ითქვას, რომ კაუციის წიგნს ვერც ერთი შედევრება თავისი ობიექტივობით, სანგის ღრმა ცოდნით, მასალის მყნეირულად დაზრუნეობით, ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ თვით ქართველი მკითხველიც ბევრს რამეს ისწავლიდა თავის სამშობლოზე კაუციის წიგნიდან.

მაგრამ კაუცი ხომ საერთაშორისოდ სოციალიზმის ცნობილი თეორეტიკოსი იყო. ახლო მეგობარი მარქს ენგელსისა, ის განაგრძობდა მათი მოძღვრების განმარტვა-განვითარებას და ითვლებოდა ამ სფეროში უბადლო და უდავო ავტორიტეტად. კაუ-

კ ა მ მ ი თ ა რ მ მ ა ნ ი

ცვი იმავე დროს უაღრესად ნაყოფიერი მწერალი იყო. მისი ნაწერებიდან, როგორც უვე აღნიშნავენ, მთელი ბიბლიოთეკის შედგენა შეიძლებოდა, მაგრამ ეს სიმრავლე და მრავალფეროვნება ერთი ნამსწერი-თავს არ უკარგავდა მის შრომებს მცნიერულ ღირსებას.

1927 წელს კაუციმ გამაოქვეყნა მონუმენტალური შრომა ორ დიდ ტომად და ხუთ წიგნად: ისტორიის მატერიალისტური გაგება, რომელსაც მან დაარქვა თავის 58 წლის კვლევა ძიების ოპიონი. ვისაც ეს დიდი შრომა წაუკითხავს, განსაკუთრებით მრაველი შესანიშნავი თავები სახელმწიფოსა და ერზე, ის უთოვად მიხვდება, რომ ავტორი არა მარტო განაგრძობდა მარქს-ენგელს, არამედ ძირიან-ფესვიანად გადასინჯავდა მათი მოაღრებება, და ამას არა თუ არ მალავდა, პირდაპირ მოვალეობად უთვლიდა თვითვე მკვლევარს ამბავსების ჩვევინაში. კაუცი ამატკიცებს, რომ ერთი, ეროვნება მხოლოდ დამოუკიდებელ სახელმწიფოში კპოვებს თავის განსახიერებას, და ამიტომ ის იკვლავს როგორც ერთის, ისე მეორის ურთიერთობას, განვიხილავს და მარადისობას.

კაუცი არა სწამდა თეორია. თუ მას არ ასულდგმულვება პრაქტიკა. ის დადასტოვებდა იდეურ მებრძოლი იყო და მისი გავლენა საერეთაშორისო სოციალისტური მოძრაობაში ფრიად თვალსაჩინო იყო. სწორედ მისი მოღვაწეობის ამ ნიშნობრივ მხარეიდან გამომდინარეობდა ის ფაქტიც, რომ ის ბოლშევიკურ რეჟიმს, დიქტატურას თავიდანვე სასტიკად შეებრძოლა და ბოლშევის მისი შეურთიერებელი მტერი დაარბა. თავის მრავალ წიგნებში და საგანგებო წერილებში მას არა ერთხელ მოუტანია საქართველოს ბედი, როგორც მკერმეტყველი ილუსტრაცია მოსკოვლების დასახასიათებლად.

არ უნდა დავივიწყოთ ისიც, რომ კაუციის ჩაუჭმარა თავის უკანასკნელი დღეები. იძულებული ბერლინიდან ეწეაში გადახარგებლებული, ეწეიდან—პრალიში, ერთი თვის წინ ის და მისი ერთობელი მკვლელე პრალიდან ამსტერდამში გადავიდენ საცხოვრებლად, სადაც ის ვარდაიცვალა, როგორც ლტოლვილი.

როგორც კაუციის ახლობლებმა გადმოგვცეს, ამ გადმომხვეწილობაშიც საქართველოს არ ივიწყებდა და მეუდა მის მოგონებაში იყო.

ჩვენი მთავრობის წევრებმა და ყოფილმა ელჩმა კბ. კაუციის, მთელი ქართველი ერის სახელით, სათითაოდ სამშობლის დაქვეშა გაუგზავნეს. ქართველთა ს. დ. წარმომადგენელი ინტერნაციონალში დაეწრო პირადად მიცვლებულის დაქრძალვას ამსტერდამში.

ბ. ზ. ავალიშვილმა ჩემს წევების ტყაობისნი თარგმანს მიუძღვნა კრიტიკული განხილვა. დაწერილი რუსულად და გამოქვეყნებული ჰიადარ ბამატის ორგანო „ვკლეპნი“ში.

იმან აღმოჩინა ჩემ თარგმანში შეიდი თუ რვა შეცდომა. წარმოადგინეთ: გადათარგმნილია ტქესი ათას სამასი ლექსი და შეცდომა კი ჩამოდენია შეიდი თუ რვა!.. ყოჩაღ! მაშ კარვად გადამითარგმნიას! ამისთანა ქებას, მარათლი გითხრათ, არ მკრეკლოდი.

განვიხილოდ თითოულად ეს შეცდომები.

1. ყვავებნარია ამბობს ბ. ავალიშვილი, საიდან არის ამოღებული ეს «poésies dithirambiques» (18), და რას პინშნის ეს «fragments d'épopées» (22). აი, ბატონო, აიღეთ ხელში ჩხირი, მერე მოაქვებენ მე-17 ტაევი და დაადგეთ ჩხირი მეოთხე მკარსს. თქვენ იქ წაიკითხავთ: «საქებელითა ლექსითა... რა არის «საქებელი ლექსი» თუ არა «poésies dithirambiques»?—გადაიტანეთ მერე ჩხირი მე-22 ტაევაზე; თქვენ იქ წაიკითხავთ: «მეორე ლექსი ცოტად, ნაწილი მომხარეთა... რა არის «ნაწილი მომხარეთა» თუ არა «fragments d'épopées»?!

შეცდომა ბ. ავალიშვილისა აიხსნება იმით, რომ მან ვერ გაიყო მე 4 ლექსი მე 17 ტაევისა, რომელიც იკითხება ასე:

«სამთა ფერთა საქებელთა ლამის ლექსთა უნდა ლექსა».

ჩემი გაგება ამ ლექსისა სულ სხვანაირია. ვიღაც ის, რომელიც მიღებული იყო აქამდე ჩვენს ლიტერატურაში. მდებოდ რომ ესტყვით, ეს ლექსი უნდა გადაითარგმნოს ამნირად: «საქებელი პოეზია თითქმის რომ ამოწურება სამ ფერი (სამ გვარი) ლექსითა». ამ დებულებას მოსდევს შემდეგ ჩამოთვლა ამ «სამ გვარ» ლექსისა: პირველი—შიორთობა, მეორე—«ლექსი ცოტად, ნაწილი მომხარეთა», მესამე—ის, რომელიც კარგია «სანადიმოდ, სამღერეოდ, საპიოკოდ, სალალობოდ, ამანანათა სათრეველად».

აქედან ცხადია სიყალბე მე-18 ტაევისა. ვილაქას ერთი სილოგინში გაუხეტია შუა და შიგ მოვითავსებია ეს ტაევი. რომელსაც არავითარი კომწირი არ ჰქვს არც დებულებასთან, არც მის განვიითარებასთან.

მე 18 ტაევი მიუღებელია არა მარტო ფორმალურად, იგი მიუღებელია არსებითადაც. არ რატომ: თავიდანვე ეს ტაევი აცხადებს: «რაც ვის რა ბედი მისცეს. მას დასჯერდეს!»—როდის იყო კმაყოფილი თავის მდგომარეობით ან ტარიელი. ან ავთანდილი? პირიქით. ორივენი თავგამოღებით იბრძვიან თავის ბედის შესაცვლელად. თავიანთ იდეალის მისახლწევად. მეორეს: მიუხერობა ყოფილა რალც ხელნა, პრთვესია (როგორც მუშისა ან მემოსისა), პრთვესია, რომელიც წყაროა მემოსავლის და ამ მემოსაველი ცხოვრებისა. როდის ქჭინია ამისთანა მემოსავალი ან ტარიელს. ან ავთანდილს? მესამე: დაბოლოს ეს ტაევი აცხადებს მიუხერის პრთვე-

სისი შესახებ: «არცა ვისგან დაეწეროს, არცა სხვთა მოწოდებებსა. დაწერნება და არ დაწერნება უკვე არის შესაძლებელი, ლაპარაკი, მიტქმა მოქმედი. მიუხედავად უკვე გამოცხადებული ქუჩაში და ხანდა ხანა სალაპარაკო სახანად სასოციალისტური. ნესტქმა კი ამხატის პირით უფლის ტარიელს: დამძევებულა, ამირბახსა უფსახარ, ასე ნამუსობდესა, ე. ი. არ გამოიტანოს მისი სახელი ქუჩა-ქუჩა სათრეველად. იგივე შეხედულებად მტკიცედ და ნათლად გატარებულია მოელს წინასიტყვაობაში.

ამჟამად, მე 18 ტაბეხი ხორც-მეტი, ელბია; მე ამოვადე იგი და მას მივაყოლე სამი უკანასკნელი ტაბეხი, რომელიც განეთარება იმევე ყალბ დებულებებსა.

ან ამჟამად გზა და კვალი კარტიცემულ პროფესორს.

2. რა არის ჩოგანი? ჩვენს ლიტერატურაში მიღებულია შეხედულება, რომ ეს არის ბურთის სათამაშო იარაღი. ეს შესაძლებელია, მაგრამ მხოლოდ მაშინ, თუ ბურთი პაერში მოდის, როგორც ტენისის თამაშობაში, და არა მივრავდეს მიწაზე. პოლს თამაშობაში ბურთი მიწაზე მივრავს, მაშინადაც ჩოგანის ხმარება აქ შეუძლებელია. იტალიელი კასტელის ნახატი სწორედ ამას ამოწმებს: ბურთი მიწაზე მივრავს და მოთამაშე ცხრებულს ხელში უჭირავთ არა ჩოგანი. ამასვე უნდა ტრახანი ჩაუჭიროს, რომელსაც არაფერი აქვს საერთო და მისაგვანი ჩოგანთან.

რა სჯობია? თავი დავინებოთ უცხო ქვეყნებში ექსპერიმენტსა და საკითხის ასახსნელად მივმართოთ ისევე ჩვენს ქვეყანას, ჩვენი ქვეყნის სხვადასხვა პროფინციებს. სადაც ბევრი რამ არის კიდევ შენახული ჩვენი ძველი ქულებურის თუ ჩნს ჩვეულებებისა? ან ქართული ენის სხვადასხვა ტონუს?

«გუფის-ტყაოსანი» ბევრია მებრული სიტყვა. რომელიც ქართულ-კახეთში არც კი გავივსია. ასეთია: მოლორება, ჯიტი, სოკა, ცქაფი, გველა და სხვანი. ასეთია ჩოგანიც. ჩოგანი წინადად მებრული სიტყვა (ვიტყობს სპარსეთიდან გადმოტანილი ძველს ძველად, ისტორიულ წინა-ხანებში). ის აუცილებელი იარაღია ღამის მოსაშხადნელად, რუსთაველს სწორედ ამ ჩოგანზე აქვს ლაპარაკი, როცა ამბობს «ხელ-მარჯვედ სცემდეს ჩოგანსა», და არა ინგლისურ პოეტად, რომელიც აქ პირდაპირ ყურით არის მოთრეული.

მაგრამ ლინევისტიკას პოზიონია არა აქვს დიდი მნიშვნელობა. საპირთა გავება თვით მოუხიბის. რა უნდოდა ვიტყვა რუსთაველს, როცა სწერდა: «ხელ-მარჯვედ სცემდეს სოგანსა»? რა არის ეს, ქება თუ დაიკუნთ, კომპლიმენტი თუ ირონიად? რუსთაველს წარმოადგენილი პუეს უნადრეკი მოწიარე, რომელსაც «მისწირდა საუბარის», «ლექსმან დაწერა ლევა», «სიტყვამ ძვირობა, ან ამისთანა მოწიარეს პოეტი ეუხებნება: «შენ ქალამი კი არ უნდა გვეყიროს ხელში, შენ ჩოგანი უნდა გვეყიროს!» ეს გასაღათ ირონიკა.

რომ ამ ჩოგანს არავითარი კავშირი არა აქვს ბურთის სათამაშო იარაღთან, ესეც ცხადია: «ხელ-

მარჯვედ სცემდეს ჩოგანსო», მაგრამ არა უნდა სცემდეს? სად არის ბურთითა, თუ ალექსმან დაწერა ლევა? ე. ი. თუ არ არის ობიექტი ცემისა, თუ არ არის ობიექტი ცემისა, თუ არ არის ლექსი? მოწიარე რაზე უნდა, მის თემატიკაში არა არის, მის კლასში არაფერი არ მოსდევს... ამ შემთხვევაში «ხელ-მარჯვედ ცემისა» და «გვირობა» შეუძლებელია.

მაშინადაც თავიდათავი ამ ირონიის გადმოცემა. ჩოგანს თავის ქვეყალენტი არ აქვს ფრანგულ ენაში, მთარგმნელი იძულებულია სხვა არა სიტყვა გამოიყენოს ამ ირონიის გადმოსაცემად. მე ავირჩიე «პიროსია». გამოიხატა: «შენ წერაქვი უნდა გვეყიროს ხელში და არა ქალამისო».

ეს ჩემი გავება შეიძლება მიიღოს ან არ მიიღოს, გაიხიაროს ან არ გაიხიაროს, მაგრამ რა არის აქ სასიტყვო აქტი გამოვითა. პატივცემულ პროფესორს კი დაუღია ხახხა და იტინის. ხახის გაღება არგუმენტაციკა კაგონია.

3. «სულელურია და შეუწყნარებელი. ბრძანებს ჩვენი კრიტიკოსი. სიტყვა «ჯიტი» ს გადართგნმა, როგორც აქვს ნათქვამი. მისი აზრით, აქვს უნდა გადაშეთარგმნა სიტყვით «ხიკა». ე. ი. იმ ხალხის სახელით, რომელიც ძველად ყოფილა მებრე ადამიანი და მხეცი (სვიტპი). კარგი მოგება, არსებობს ეს იქნებოდა! სწორედ ეს აზრია სულელური და შეუწყნარებელი.

სიტყვა «ჯიტი» ს ვხლავ ხმარობენ. იმას ხმარობენ, როგორც ეპიტეტს უხეში და გულქვა კაცისა. მეც ვადავართგნე, როგორც ქვა ან ცხენ, არა უფრო უხეშად ლექსის შინაარს და პოეტის წარმოდგენას. ეს წარმოდგენა ტრიალებს თამარ მეფის სახის ირგვლივ. თამარ-მეფე კი ლიტერატურაში და ხახის წარმოდგენილი იხატება, როგორც წინაა, სხენო და მშვიდობიანი ადამიანი. რე თუ შეიძლება ამ სახეს მივაქეროთ ეპიტეტი აფთრისა ან მზეციას?

შეიძლება აქ საქმე გვაქვს ბ. ავილიშვილის გონების სადისტიკურ ანარქულთან? ამაზე გვეყნება კიდევ ლაპარაკი.

4. სიტყვა «მარეკი», გვარწმუნებს ბ. ავილიშვილი, გადათარგმნილია, როგორც «ტება» ან «პაბოთი». ყველას შეუძლია, ვისაც არ ეზარება, ვაშალს ჩემი თარგმანი და წაიკითხოს მე-264 ტაბეხი. ის დიახნახეს. რომ «მარეკი» გადათარგმნილია სიტყვით «კაცუხი», და არა კაცები «ტება» ან უპაბოთი.

ასეთი გადასახვედრება და დამახინჯება სხვის აზრისა არ ვეადრება სინდისიერე ადამიანს.

5. ბოდინის ვიზიტი მკითხველთან, თუ იძულებული ვარ მივიყვანო აქ ის ნაბაღური ქუშმაროტება, რომ პოეზიის თარგმანში თავი და თავი გადადგმული ხელაყნებით ემოციისა და არა სიტყვა-სიტყვით თარგმნა ყოველი ფრანხისა. ავილით, შავალითად, მე 885 ტაბეხი. ტარიელი იწვის სიყვარულის ცეცხლში, წყალი კი არსად არის მისი დასაყუსებლად ე. ი. ნესტანი დაკარგულია. მოაწიარე ერთ წამს თვედს წარმოდგენს ტარიელის და ნესტანის სახეობა და თქვენ მართლამიიღბმყოველ ემოციას მოკლებულ ფრანხს, რომ «ცეცხლი წყალში ქრება». ბ. ავილი-

შვილის ახრით, სწორედ ის არის თავი და თავი, რომ შეცბოლი წყალში ჰკრებამ!

მოდ და ელანარაჟ ამისთანა სქელ-კანინ კრიტიკოს!

იგივე შენიშვნა შესახებ მე 1182 ტკანისა.

6. ყუველ, ცოტათი მაინც განათლებულ, კაცმა იციან მითოლოგიური გადმოცემა, რომ ფახისის (როინის) ნაპირები თელუება იმ ფრინველის სამშობლოდ, რომელსაც ფახანს ეძახიან. თეოს სახელწოდება ამ ფრინველისა ფახანი წარმოდგა ფახისისადან. ამიტომ ადურაჯი მე გადავთარგმნე სიტყვით ფახანი, ამით პოეზიას არა დამკლებია რა, მკითხველის წარმოდგენა კი ბუნებრივად უკავშირდება საქართველოს მიწა-წყალს.

7. აკაცა დასფერს უგულობა (1182). ბ. ავალი შვილის ახრით, უგულობა აქ ნიშნავს სიმბდალეს (ტრუსოსტ). აღბად იღიქრა: გულადობა ნიშნავს მზნადობა, მამ უგულობა უნდა ნიშნავდეს არ მზნადობას, სიმბდალეს. ახეთი პარიმითილენ მიდგომით და ახსნიან რუსთაველის აბრს ეკარგება ყოველი მისი სიმბაჟილე და სიმვევითვე, ფტამინი ამბობს: მზე ვიყავი მისი ნუბე, იგი იყო ჩემი ვაიცი; აქ ლანბარკია მშოლოდ სქესობრივ ეპეშირზე, და არა მზნადობა და სიმბდალუზე. პოეტო ამბობს, რომ სქესობრივ კავშირმა შეიძლება შეარცხენის (დასეარას) ადმიაინი, კაცს და ქალიც, როდის? როცა კაცს გულში არა აქვს, არ შედრლიან; და როცა ქალს ყოველთვის გულში აქვს, ყოველთვის შედრლიან (ბოჩი ნაცო). ფტამინი განმარტავს: მით არ ეკურგვარ მკრასა ჩემსა, მელე არის და მტრად ხასიო, ე. ი. სუსტია, არ შეუძლიან დაავსაოფილოს თავის ცოლი.

საკვირველია მტრირობა აქ ახრებელი კრიტიკოსიც: თვითონ ვერაფერი ვერ გაუგია და ხსავს უკვანასწავლის.

8. გადაიდდეთ ხელა სამხიარულო კომედიანო, ბ. ავალიშვილი მე მამბრალებს, რომ ვითომდა მე საკურისებს (ვენეუბებს) გადავიყენე ჩემს თარგმანში. თუ ეს მართალია, რა საკვირველია, ეს იქნებოდა შეუწყნარებელი შეცდომა.

მეგრე ეს არ არის მართალი. აქ მართლა იწყება სამხიარულო კომედია. ბ. ავალიშვილი გულიანად იციანს, მეგრამ ვერ ხედავს, რა სახაცილო მდგომარეობაში თვითონ ჩავარდა. უკრ ერთი, მთელი პოე მამი რუსთაველს სიტყვა საკურისი ან ვენეული არ სად ნახებია არა აქვს, ეს სიტყვა თვითონ გამოიგონა და მოაწერ, რუსთაველს, რუსთაველს კი ნახბარი აქვს სიტყვა ახადუმი ან ახადუმი. უკვდის-ტკალიანის თითქმის ყოველ გამოცემას თან დართული აქვს პატარა ლექსიკონი უცხო სიტყვების ასახსნელად. იქ თქვენი წაიკითხავთ: ახადუმი (არაბ. ხადდუ-მა)—მოახლე ქალი, მანდილოსანი; ახადუმი (არაბ. თათ-ახათუნ)—იგივე მნიშვნელობას.

ამკარაა, ხადუმი ქალია და არა ვენეული.

აქედან ისიც ამკარაა, რომ ბ. ავალიშვილს ვერ გაუგია არა მართო სიტყვა, მას აქამდე ვერ გაუგია მთელი ვაშლა და განეითარება რუსთაველის მხატვ

რული კონცეპციისა. აი, ბატონო, ჩავეთათ მისი შეცნიერული განმარტება-მოქმედების რეალ ჩარბოში.

ავალით სცენა ხელდა შეღის სასახლეში (1167). იქ ვითოვლობთ: მზედმან ბრბანს: მოკმხმეთ საწოლი უფლისწულისა. მეოე: აუბრანც ცვლითა ხადუ მთა დადგომა მცეცელი თარბასადა. ბ. ავალიშვილი ახრით, ეს ცნობა ხელში ეკრებ ცხრა საკურისი ყოფილა სად და რომელ ქვეყანაში მთელი უკრი საკუ რისებისა დასეირობენ ახალგახდა ქალის საწოლათანში?

ავალით მეორე სცენა. გამარჯვებული ტარიელი ბრუელებმა ხატეითიდან, შეღის სასახლეში დიდი ხეივია; მოწყვეულია, რა თქმა უნდა, უმადლესი საზოგადოება, მით უფრო, რომ პირველად გამოცეპათ მეფე უფრავალს საზოგადოებაში მათი ასული, ნესტან-დარეჯანი, ნესტანის წესსაგებ იქ ვითოვლობთ: ახრით თუეს ჯარი ხადუთა დას-დასად, უბან-უბანი. სრულებით გასაგებია: ვინ უნდა ეხვეოდეს ახალგახდა შეღის ასულს, პირველად გამოყვანილს საზოგადოებაში დიდი ხეივის დროს, თუ არა უმადლესი წოდების მანდილოსნები?. ბ. ავალიშვილის ახრით ე. ი. ეს მანდილოსნები კი არ იყვნენ, არამედ საკურისები, ეენუბები, დაწყობილი ფას დასად, უბან-უბანი! რას იტყვის უცხო მკითხველი, თუ მიეფიქრება ბ. ავალიშვილის ახსნა განმარტებას! არ იტყვის, სულელი ყოფილა თქვენი რუსთაველით? სულელი კი რუსთაველი არ არის, სულელია ბ. ავალიშვილი, რომელიც აგრე ამასხარავენს რუსთაველის დიდებულ შემოქმედებს.

თუ ხადუმი ან ხათუმი საკურისია, მამ ფტამნახათუნიც საკურისი ყოფილა. ვამოდის, მთელი სარხიუო მიწურ-მოწურა, სიყვარული და დროს ვატარებ ავთანდილს ჰქონია არა ქალთან, არამედ საკურისთან..

რა არის ეს? სახუმარო კომედია, თუ საიდისტური გამასხარაველი უკედარი თბულეობისა?!

ასეთია ჩემი აშკერამები? და ბ. ავალიშვილის ახსნა განმარტება აქ შეცდომებისა.

გადაიდდეთ ახლა ზოგადი ხასითის დადასებებე, ამას წინად, დემონდ ქალუმ წაიკითხა სახრთამორისო ინტელექტუალურ თანამშრომლობის დარბაზში? ვრცელი მოხსენება რუსთაველზე და მის შემოქმედებებზე. იმას ხელში აკირა სწორად ჩემი თარგმანი, მოიყვანა იქნად რომდენიმე ციტატა, როგორც დამასახათებელი რუსთაველის სტილის მშენებრივებისა და დიდის ქებთი მოიხსენია არამართო რუსთაველი, ჩემი თარგმანი; კი, ეს მოხსენება დაბეჭდილი იყო გემელდ Tempus (17 აგვისო 1938); დაბეჭდილია ხელა ჩემ ეურნალში in Gorgie (№ 2). ქალუმ ვახლავს წვერი ავადმობისა და ერთი უპირველესი მწერალთავანი გლანდელ საფრანგეთში. თუ ამისთანა კაცმა მოიწონა ჩემი თარგმანი, რა ღირებულება უნდა ჰქონდეს თარგმნებს თუ არ დაწინებს ბ. ავალიშვილისას. რომელსაც არაფერი გაუგებია არც ფრანგული ენის, არც იმის სტილის.

ჩემი თარგმანი პირველი უკდა, არ შეიძლება იქ

რაიმე შევლოდნა არ იყოს. მე ამას კარგად ვხედავ. მე არასოდეს არ მქონია პრეტენზია, ვითომღა ჩემი თარგმანი იყოს რაიმე შედეგები. და იმხვე უკეთესი თარგმანი—შეუძლებელი კრიტიკაც ყოველთვის მისი საღვთო და სასურველი. მაგრამ კრიტიკა მინდისიერი და სამართლიანი. კინტოურ ბუნებას უნდა ჰქონდეს რაიმე სახელოები.

პატივცემულ პრინციპსორი მე მისაყვედურებ. რომ მე ვერ გაგივებ რუსთაველი, ვერ მიიწვდი მის ფილოსოფიას და ვერ ვამბობდიც მშრავალ-ფეროვანება და მრავალ ხმოვანება მისი ჩანებისა. ეს წესად ღებუნდა. რუსთაველი მართლა ბუმბერაზია. მისი მიწოდება და ვანსაკუთრებით ვამბოცვმა მისი ანან გის მრავალ ხმოვანებისა, ეს მეტად მწერი საქმეა. მგონია—შეუძლებელიც.

ესლა ვიცითობთ. ვინ როგორ გაიგო ეს მრავალ-ფეროვანება და მრავალ-ხმოვანება რუსთაველის ჩინების? შე თუ პატრიცულე პრინციპსორმა?

მე ვამბობდი: მსოფლიო ხასიათი აფეხის-ტყაობისა; იხატება თავდაპირველად მის ფილოსოფიურ კონცეპციას. რუსთაველის ჩინებით არ სებაზის ღებრით. უცნაური და უტყველი, რომელმაც შექმნა ქვეყნიერება. მაგრამ შექმნა ქვეყნიერება. მაგრამ შექმნა ისე, რომ მასში მდებარე რაღაც უცნაური ძალა, უცნაური ძალეობი, რომელიც გამსუვალდება ყოველი ახსნება. სულადმედი და უსულო. ეს ძალა ვახლავ სიყვარული... ცხოვრებაში ეს ძალა ღებუნლობს სხვადასხვა სახეს. ქალის მიმართ ეს არის მიჯნურობა. კაცის მიმართ—მეგობრობა. სახოკადმების მიმართ—სოციალური სამართალი. ერთა ვანწყობილებაში—საერთაშორისო ამბობს. ეს ძალა მოაქანებს მიწურ ცხოვრებას იდეალისავე; იდეალია მისივე განმარტოლება; განმარტოლება მიჯნურობის ე. ი. მალალი და ფაქიზი სიყვარულის ქალისადმი. უანწვარო შეგობრობის. სამართლის და საერთაშორისო ამბობსა. სულ ეს სავაკობრობი იდეალია, რომელიც დღესაც, შედგანხვევარი საუკუნის შედეგი. რჩება იმავე იდეალად მთელი კაცობრიობისათვის (იხ. დამოკუ. საქ. № 143).

ესლა ვნახოთ, როგორია ვაგება ბ. ავალიშვილისა? რაში დაიხანა იმან მრავალფეროვანება და მრავალ-ხმოვანება რუსთაველის ჩანების? მან ამ საკითხს მიუძღვნა მთელი წიგნი, ამ სათაურით: "ფეხის-ტყაობის საკითხები". და მოვიდა იმ დასკვნამდე, რომ ნამდვილი ამშობრებელი ძალა, ნამდვილი დინამიზმი რუსთაველის პოეზიისა არის... კომპოქსუალისმი.

კილის წამება რომ არ დამწამოთ, მე იძულებული ვერ უფრო დამწირებდით ვანებისილ ეს მონუ-მენტალი ახივია ბი ავალიშვილისა. ბეგრის წარუ მთარაზი მოხედება პატრიცემულ პრინციპსორს. მაგრამ რა ვენა, თავის თავს დააბარლოს. Tu Vas vouli, George Dandin!

ვილერი ვუხავა.

ვანარლუმბიზმი—პანსლავიზმი

მაგალი ჩაგრა არაბურსი ემუქრისა რუკეობის.

(«Voel. Reob», 9 თებრემ. 1938 წლ. მეტაური)

ესტონეთის ჩრდილ-აღმოსავლეთ საზღვრის პირდაპირ, ლუგას შესართავის რაიონში ჰეგს წითელი «მაკინოს ხანის» თავი. ზღვის პირისკენ ის გამაგრებულია ლუგის ბუბტში ამბორბული დიდი სამხედრო ნავთსადგურით, რომლის დანიშნულებასაც შეადგენს ერთის მხრით სიმავრების დაცვა, ხოლო მეორე მხრით წითელი სახლვაო ფლოტისთვის სამოქმედო და საავრუსო ბაზის როლის შესრულება. ვრცელი ტყეების გადაწეით ამ მოკლე დროს უკან უაღრესი სისწრაფით გააოაიუსდღეს მაკინოს ხანის ხედვისა და სროლის ველი. ეს ვრცელ დროს უბიდან შევ ზეგამდის დაპირებული სიმავრთა სარტყელი წარმოადგენს მოსკოვის ამ დროისდელ შესატყვე კიშკაას დასავლეთ ევროპის წინამძებე, ხოლო მისი ჩრდილო ნაწილი ბალტიის ხანელში ფლებში შესაგრულ ბაზას. ესტონეთის პეტრე დიდის მიერ დაპყრობების ამ ამოცანას ასრულებდეს რუსთაველი ციხე-სიმაგრეები—ივანგროდი ნარვსთან და იზობრსკი პეტროპას რაიონში, პიეპუსის (ფუდის) ტის სამხრეთით, რომელიც უფრო დასავლეთით, დღევანდელ ესტონეთის ტერიტორიაზედ მდებარეობენ; დღეს ყველა იმნიშნება ველებზედა, რომ წითელი მაკინოს ხანია არის არა მარტო მოსკოვის სპეციფიურ მსოფლიო-რეალუციურ მიზნის განმარტოვებელი იარაღი. აჩამდე ვერდფე ხანისოლად და მოწინავე პოსტი იმისი ბრებული დასავლეთით მოწოდება («Drang nach Westen»). რომელიც თავის დროსად ძველ მეფეთა-მოსკოვის ახასიათებდა და რომელიც დღეს ვერედ წოდებულ მსაბუთო პატრიოტიზმში კმოულობს ვაგრამელებას და ხელახალ გამომატყლებას.

როკა ბოლშევისში ნამდვილი ავანტურისტული ბენიფიცი შემოსხვევის შემწეობით, რუსეთში ძალაუფლება ხელი იგდო. იმავე მომენტში თავი იჩინა ფეალისანიო ვანსავევამ მის თეორიასა და პრაქტიკას შორის. მის არსებითი მიზანისა შეადგენდა ინტერნაციონალიზმის აღსარება. კაცობრიობას ის სახავდა მსოფლიო პრალტარიატისა ქალსურ მსქნებაში. რომელიც ვროფენებას და რასას აზავთარი მნიშვნელობა არ ჰქონდათ. მეორე მხრით კი ის არა თუ სცნობდა მისი ბატონობის ქვეშ მყოფ ვროფენებათა თვითგამორკვევის უფლებას, აჩამდე ეს პრინციპი საუფლებლად დაუდგა თვით ბოლშევიკური საბჭოშევიოს სახელწოდებას თმუქც-ს.ს.ს.კ.სოციალისტურ საბჭუთა რესპუბლიკათა კავშირის ნიშნავს, მაგრამ მისი დანაწილება დეტრორება ვროფენებათა თვითდელი არის მომხდარი, და თვითდელ რესპუბლიკასაც თდიკალურად ეწოდება «უკრაინისა», «საქართველოსა», «საათონეთისი და სხვ. საბჭუთა რესპუბლიკა.

რასაკვირველია, ეროვნული საქმიანობის ფარგლებში მეტად ვიწროდ არის მოზომილი და ნამდვი-

ლად განისახლებრება დედა-ენის ხმარებით და სხვა კულტურული საქმიანობით. მისი როლისდასაც, ყოველივე ერთგული მისწრაფება, რომელიც კი ამ სახელგანთავისდასცილებდა. დევილ-დამწველია და უსასტიკესად ისევება. საბჭოთა სახელმწიფოს ყველ მოქალაქეს უპირველესად ევალება იყოს ბოლშევიკი და იცხოვროს კრემლის საწაშლაის შემქმნეველთა რეკრატის თანხმად. უკანასკნელ წლებში ბოლშევიზმის იდეოლოგიას შემოატა ერთი ახალი მცნება, რომელიც წინედ იმტურუახიულადა აღსარებულთა და უარყოფილი იყო: «პატრიოტიზმი». ვორსილოვმა შემოიღო მცნება «ერთა და სამშობლოთა—თუშვალა შინაარსით საბჭოთა ერთი და «საბჭოთა სამშობლო»—წითელ არმიის». ეს მცნებანი დღეს ბოლშევიკური მსოფლიოშედეგობის საერთო საუბრეს წარმოადგენენ. ამრიგად ვორსილოვი არის საბჭოთა პატრიოტიზმის მამა.

კალინინმა, საბჭოთა რესპუბლიკის პრეზიდენტმა, მეტად დამახასიათებელი სიტყვები სთქვა საბჭოთა პატრიოტიზმზე. მისი განმარტებით ბოლშევიკების ინტერნაციონალური რწმენა სრულიადიყო ეწინააღმდეგება საბჭოთა პატრიოტიზმს; პირიქით. პირველი არც კი შეიძლება მეორედია განკალკეცებულად იქნას წარმოდგენილი. საბჭოთა პატრიოტიზმი—კალინინის სიტყვით—ინტერნაციონალიზმის უმაღლესი მცნებაა, ვინაიდან ის იმავე დროს ნიშნავს საბჭოთა ინტერნაციონალური ამოცანების სარულეებას მსოფლიო რევოლუციის სახელს. სხვა სიტყვებით: საბჭოთა პატრიოტიზმი ნიშნავს, როგორც ახალი მამოძრავებელი ძალა კომინტერნის მსოფლიო რევოლუციური ბოლშევიზმის უკან და უშვიდროვად არის მასთან დაკავშირებული.

ხოლო საბჭოთა პატრიოტიზმის ნაციონალურ საფუძველს შეადგენს ევლიკოროსობა. განხორციელებული ევლიკოროსულ ერთი, რომელშიც შექმნა მოსკოვის სახელმწიფო და რომელიც იყო მატარებელი მისი ექსპანსიონისტური მიწარადეგების. განსაკუთრებით მისი დასაბამიდანვე «დასავლეთით მოქალაქის». ამ ნიადაგზე აღმოცულა შემდეგ «ანსლავიზმიც»—იდეა სლავიანების მსოფლიო პეკემონინისა ევლიკოროსული ბელმდენალობით. პანსლავიზმი იყო ერთი იმ უსილიერეს ძალთაგანი, რომლებშიც რუსეთი აიძულეს. მსოფლიო თმში გაერულიყო. მოსკოვის მეფეთა ხანაში წარმოიშვა ევლიკოროსული იდეოლოგია შეფერადებული ვორსილოვს იმის კოვი მესამე რომა—მეოთხის წარმოშუება შეძლებულია. ამით მოსკოვი სრულიად აშკარად ეცხადებდა თავის ისტორიულ მისიად რომის მსოფლიო ბატონობის, «გერმანული ერთს წმიდა რომის იმპერიის» და ბოლოს თვით რომის პაპათა მეციკიდრეობის დაუფლებას. მოსკოვისგან გამომდინარე მსოფლიო პეკემონინის იდეა საერთოა ცარიტული მოსკოვისთვის, პანსლავიზმისთვის და დღეს კომინტერნის მიერწარმოდგენილ პანბოლშევიზმისთვის. აქ სრულიად აშკარაა ისტორიული თანამიმდევრობა თავის განვითარების სადებურებით. პანსლავიზმა

და პანბოლშევიზმა პირანდელ დედააზრს დაუმატეს კანდიერი იდეა მოსკოვის მიერ მსოფლიოს გაბეჭდვებისა და განათლებებისა.

კრემლის აერთანულ შემცირსობათა პოლიტიკაშიც დღითი დღე უფრო და უფრო აშკარად ჩანს ძველი მოსკოვის იდეოლოგიასა და პანსლავიზმზე დაყრდნობა. პატრიოელი ორგანო აჩრავდა ერთ თავის წერილში მოითხოვს, რომ რუსული ენა უმოკლეს ვადაში იქმნეს შემოღებული ინიოროდულა საბჭოთა რესპუბლიკებში როგორც უწვევების ისე სასკოლო სწავლების ენად, ვინაიდან ის უფრო და უფრო ხდება ასოციალისტური კულტურის ინტერნაციონალურ ენადო. აშკარაა, რომ აღნიშნული მოთხოვნის გატარება უკვე გადაწყვეტილი საქმეა. მას გარდა უკვე შეუდგენ ინიოროდულა საბჭოთა რესპუბლიკების მართვაგამგეობის მოსკოვი ცენტრალიზაციას. ყოველ შემთხვევაში უკვე შორს აღარ არის ის დღე, როცა ინიოროდული საბჭოთა რესპუბლიკები უთავად და უნოვად იქნებოდნენ. ამ სიტყვების როგორც პირდაპირი ისე არაპირდაპირი მნიშვნელობით.

საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე მსოფლიო აზარულ ერებისთვის ინიოროდულის წოდება—ამ სიტყვასთან დაკავშირებული დამამკირებელი მნიშვნელობით—აგრედვე გადმოღებულია მოსკოვიკულტურ-ველიკოროსული იდეოლოგიიდან, რომლის მიხედვით ევლიკოროსული მოსკოვის ბატონობის ქვეშ მყოფ ყველა აზარულ ერებს, ვგრედ წოდებულ სახელმწიფო ერისაგან განსხვავებით, განსაკუთრებული სახელწოდება უნდა ჰქონოდათ. თუმცა ასეთი დანაწილება ვერაფრად ეხმება ინტერნაციონალური ბოლშევიზმის ოფიკიალურ «უნიკო და ურასო» პრინციპებს; მაგრამ ყოველ შემთხვევაში ამ თვალსაზრისითაც ინიოროდული რესპუბლიკები უკეთ იმისი, ვინც აერთანული რესპუბლიკები.

ასეა თუ ისე, დღეს სწორედ საშუალო საუკუნეების ევლიკოროსულ-ნაციონალური მოსკოვიზმი და ინტერნაციონალური კომინტერნის ბოლშევიზმი ერთმანეთს ხელმძიან და ეხანსებებიან როგორც პოლიტიკური ძალები. ისინი ერთმანეთს ავსებენ და აპლიკებენ და ამით წარმოადგენენ უფრო დიდ საშინორაკებას საერთაშორისო მშვიდობიანობისთვის, განსაკუთრებით კი ევროპის მშვიდობიანობისა და კულტურისთვის. წითელი იმპერიის ხაზის უკან დგანან მოსკოვიზმი და კომინტერნი, «დასავლეთით მოქალაქის» აგრესიულ სუბიეგულში გაერთიანებულნი, გადმოსატომად გამაზადებულნი.

B.

საბარათველოს საკითხი

17 სექტემბერს, ერთა ლიგის ყრილობის თავიშეკრებაზე, დღე ვალერას წარუთხდა დღევანდელი ერთა ლიგის დამსარჩელე საერთაშორისო საერთაშორისო უნიონის მისი თავიშეკრებაზე ენობითი დანაშაულის უნიონის მეთაურობით. დღევანდელი დღევანდელი უფრო მრავალრიცხოვანი იყო და მიხედვით უფრო ხშირით მოხდა, ვინაჲ წინდ. საქართველოს ასოციაციას ხ. შვიციანი და უკრაინულს სხლ სტრუკტურაშია დგენდენ. ყველა ასოციაცია კარგად იყო წარმოდგენილი, კერძოდ ჩრდილო ამერიკის შვედთბული შტატების, რომელთაც სურთ, უნიონის მრავალი ყრილობა განსაკუთრებული წარმომადგენლობით მოაწიონ ნიუორკში და ამისათვის უკვე აქედანვე დიდ მზადებას ეწყვიან. თვით უნიონიც დიდ იმედს ამყარებს ნიუორკში ყრილობის გამართვანზე. ამიტომ ამ საკანზე უნიონის თავიშეკრებაზე თავის სიტყვაში სტრუქტურად შეჩერდა და მან წარუდგინა რ. დღევანდელს უკანასკნელ ყრილობის მიერ მიღებული რეზოლუციები, კომპრომისში. საქართველოს სასარგებლოდ გამოაჩინა რეზოლუციაც. მისაყრა ერთა ლიგის თავიშეკრების უფრადდება და სსიოვა მათი გამოქვეყნება ერთა ლიგის აქურონალ ოციონელი. საპასუხო სიტყვაში ბ. დღევანდელს აღუთქვა გამოთქმული სურვილის აღსრულება.

წიგნილი საბარათველოს

საბარათველოს პრესა ღირსეულად გამოეხმაურა რუსთაველის 750 წლის იუბილს.

ყოველ დღეობი ფრანგულ გავრცელებულ გაზეთი ავთოსია სწერს, რომ ევროპის სახელმწიფოებში აღნიშნულ იქნა ქართველი ერისა და ამოვ დროს მთელი მსოფლიოს უდიდესი მწერლის შრომა რუსთაველის 750 წლის იუბილზე. გაზეთის ახრით რუსთაველის კლასიკური ნაწარმოები ავთოსის ტყაოსანი აჯარებს აჯარა ელანურ სულს, რაიც აიხსენება იმით, რომ რუსთაველმა მიიღო განათლება ბენიანტის მეფეთა კარზე. გაზეთი მოიხიბვს, მიღებულ იქმნეს სათანადო ზომები საბარათველოს მეცნიერულ-ლიტერატურულ წარების მიერ ამ უდიდესი მწერლის დღის აღსანიშნავად, რათა მით მიეცეს საშუალება ბერძნის ხალხს უფრო ფართოდ გაეცნოს ამ შორეულ ქვეყანას, რუსთაველის სამშობლო სა ქართველს. რომელიც მეტად შვიდობად იყო დაკავშირებული თავის ისტორიულ წარსულში ელდინსა ქვეყანასთან და მუდამ ითვლებოდა ბერძნის ერის მეგობრად.

ახვევ ფრანგულ გავრცელებულ და მეტად სერიოზულ ყოველდღეობი გაზეთი აპროსიაში, რომლის რედაქტორი ყოფილი იუსტიციის მინისტრია, მოთაყენებულ იყო ჩვენი წიგნილი რუსთაველისა და საქართველოს შესახებ. წერილში აღნიშნულია მოაყარა ეტაპები საქართველოს ისტორიისა და წვეებული ბერძნის ისტორიკოსების ქსენოფონტეს, პლარდო-ტერსა და სხვათა აღწერითა და ფრანკო მდების ხანით

ვიდრე ჩვენ დროშის. ხაზგასმით აღნიშნულ ია მე 12 საუკუნე, თამარ მეფის ოკროს ხანა, რომელმაც წარმოშვა რუსთაველი. რუსთაველის ბიოგრაფიულ ცნობებისა და ცხოვრების განმარტების ნიშნულ წერიალი. შედარებით დაწინაურებით. აღნიშნულია მისი კლასიკური ნაწარმოების ავთოსის ტყაოსნის მსოფლიო მნიშვნელობა. თავის მხრივ გაზეთი ადარებს რა ავთოსის ტყაოსანს დანტე ალიგიერის ლეოთებოტი კომედიას და ვიოტეს ავთოსის, დასძინს: ავთოსის ტყაოსანი კიდევ უფრო იმპორტია მსოფლიო, საკაცობრიო მნიშვნელობის, რამ რუსთაველი, რომლის უაღრესი პოეტური ნაწარმა და ხელოვნების ნაყოფია, წმინდა საქართველო ერთეული პოეტი არისა.

მოთავსებულ იქნა აგრეთვე საქართველოსა და რუსთაველის შესახებ წერილი პონტოლ ბერძენთა პოლიტიკურ-ლიტერატურულ ჟურნალ ბინტიკა ფილავში. ჟურნალში დაბეჭდილია რუსთაველის სურათი და მისი ბიოგრაფიული ცნობები. გადმოცემულია საქართველოსა და საბერძნეთის ისტორიულ წარსულის შესახებ ზოგი რამ და ხაზგასმით აღნიშნულია ავთოსის ტყაოსნის, როგორც სახელმწიფო საქართველის ხელოვნების შედგენის, საკაცობრიო მნიშვნელობა.

ამ ბერძნის ერთ მთავარ ხელმძღვანელად ითვლება ბ ნ გ რ. ტილიკოვი, ყოფ. ელდინთა სკოლების ინსპექტორი საქართველოს რესპუბლიკაში, რომლის წერილები სწორად იბეჭდება აქურო პერიოდულ ორგანოებში საქართველოსა და საბერძნეთის წარსულიდან, რითაც აცნობს ბერძნის ერს ჩვენს ქვეყანასა და მის ისტორიას.

ამ ეამად, ბ ნ ტილიკოვის ინიციატივით სდგება ჯგუფი ლიტერატურული და მეცნიერულ წიგნიდან, რომელსაც განხრახავს და მისი მთავარ რუსთაველის 750 წლის იუბილეს დღე.

მ. ვაჟა-ფშაველი.

ბ ბ რ ლ ი ნ ე შ ი

4 სექტემბერს ბერლინის ქართულმა კოლონიამ გადაიხადა 1924 წლის აჯანყების მოგონებებს ტრალიკოული დღე. კოლონიის თავიშეკრებამ ბ. კ კ ბ რ ი ი ა მ წარმოადგინა სიტყვა.

ამავე დღეს კრებას მოხსენდა, რომ ორიოდ თვის წინ სათანადო გერმანული უწყების მიერ ქართველ ლტოლვილეთათვის დაარსებული ქართველი სათათბირო, რომლის ხელმძღვანელი ბ. აღქსანდრე აფხაზი იყო. იმავე უწყების მიერ გადატანილი იქნა ავთოსის სამშრომლო (ოციონი) და ხელმძღვანელად დანიშნულ იქნა საქართველოს ყოფილი ელანი ბერლინი ბ. ელანდმერ ახმეტელი. ქართველი საზოგადოება კმაყოფილებით შეხვდა ამ ამბავს და გამოთქვეს სრული რწმენა და იმედი, რომ ბ. ელ. ახმეტელი, როგორც თვითონავე აცხადებს, ყოველგვარი პოლიტიკური ჯგუფის გარეშე იქნება.

17 სექტემბერს ბერლინის კავასილ გერმანულთა კავშირმა გადაიხადა გერმანულ კოლონიკთა

კავკასიაში შესვლის 120 წლის თავი, საღამო-ზეიმზედ, რომელზედაც მთელი ბერლინელი ქართველობაც მოწვეული იყო, სახეიმა სიტყვების შემდეგ გამართულ იქნა წარმოდგენა საქართველოში მცხოვრებ გერმანულ კოლონიზატორებსა ცხოვრებიდან. წარმოდგენამ დავეიხატა მშრომელ კოლონიზატორ ტანჯვა ბოლშევიზმის უღელ კეწ და ამავე დროს მათი გულიანობა მტკბარობა ქართველ ერთან. გარდა თავიანთი ნაციონალური სიმღერა-თამაშისა გერმანულ ქალგათა ჯგუფმა მშვენიერად შესასრულა ქართული ხალხური სიმღერები და ოცეური, წარმოდგენის შემდეგ გაიმართა საერთო ენებშიც და ბოლოს ჩვეულმდრეივე ცეკვა. უნარმანარ და რაბაზს ამკობდენ მრავალი სურათები, როგორც გერმანულ კოლონიზატორებს ისე კავკასიის ბუნების სილამაზის გადმოცემი. მრავალი ასეთისგან შემდგარი საზოგადოება, რომელშიაც იყვნენ გერმანული ხელოვნლების წარმომადგენელნიც, დიდად ნასიამოვნები დარჩა.

გერმანული ეურნალის ივანტ დერ კაიტის ავეისტოს ნუმერში გამოვიდა ქრისტიან და მიხეილ წულუკიძის წერილი ევფის ტყუასხნე. წერილის შესავალში მოცემულია საქართველოს ისტორიის და განსაკუთრებით რუსთაველის ხანის მოკლე მიმოხილვი, შემდეგ ერკლად და დაღავეებით არის გადმოცემული ევფის ტყუასის შინაარსი.

წ ა რ ი ლ ი ს ო მ ო ლ ა ნ

მიმდინარე წლის 30 ივლისს ქ. სოხომში ქართველთა ასოციაციის სამკითველოს დარბაზში შესდგა სოხომსა და ახლთ მახლო მიდამოებში მცხოვრებ ქართველ ემიგრანტთა ასოციაციის წევრთა საერთო წლიური კრება. მოსწინელი იქნა მოხსენებები 1) საზოგადოების თავმჯდომარის ბ ნ ვლ. ბაქრაძის, რომელსაც დაწერილებით ვაჟაცნო დამსწრეთ საზოგადოების სახადლოს მარტივალური მდგომარეობა წლის ბოლოს და აგრეთვე საზოგადოებრივი საქმიანობა საანგარიშო წლის განმედილობაში; 2) საზოგადოების მოლოდინს ბ ნ ვლ. ბაქრაძის და საერევიზიო კომისიის, რომელშიაც დადასტურა წარმოდგენილი ანგარიშების სისწორე.

ადგილი ქონდა შევითხვებს და ბოლოს არსებითს კამათს, რის შემდეგ კრებამ წარმოდგენილი ანგარიშები დაამტკიცა და შეუდგა გამეგობისა და საერევიზიო კომისიის არჩევებს.

გამეგობაში არჩეულ იქნენ შემდეგი პირები: თავმჯდომარედ ვლ. ბაქრაძე (ეველა მხით, ერთის თავის მკაცრებით), წევრები: გვრ. წიგწიგაძე, მირ. ბარამიძე, შ. შენგელია და ი. სალუქვაძე.

სარევიზიო კომისიაში ნ. ორაგველიძე, რ. ყიფიანი და მ. მათითაიშვილი.

რადგან დღის წესრიგი ამოწურულია, კრების თავმჯდომარე შ. ქუთიძე დასწრეთ მადლობას უცხადებს და კრებას დახურულთ აცხადებს.

ი. ბ—ლი.

ს ა ქ ა რ ა თ ე ჯ ე ლ ს ა მ ბ ა ზ ი

(გ ა ე წ ი თ ი დ ი ა ნ)

ავიესტოს 7-ს ახალქალაქში გარდაიცვალა ეკატერინე ვაბაშვილისა.

— ავიესტოს დაშლევს ტილისისში გარდაიცვალა ელ. გუნიო. განსვენებული იყო 76 წლის. ილ. ბეჩია ვადაყვანილ იქნა მსოკავში.

— საქართველოს სათავადაო მუხუდში აწუბოს ქართულ ხალხურ სანახაობათა გამოყენებს, რომელიც შეიცავს შემდეგს განყოფილებებს: ძველი სასპორტი სანახაობანი, სიწუნო სანახაობანი, ძველი თეატრალური სანახაობანი, ხალხური გასართობები, ბატონეზობის წინამდევ შიმართული სანახაობანი, სალაშქრო-პატრიოტული სანახაობანი, ხალხური სანახაობანი ლასობრივი ბრძოლის, ხალხ. სანახაობანი ცარიზმის წინამდევ და დღევანდელი ხალხური შემოქმედება. გამოყენილი იქნება თეატრალური ფოკლორის მასალები, პრესა და ლიტერატურა ხალხ. სანახაობათა შესახებ, კოლექცია ბერიკების ნიღაბების, მართულობის, მუსიკალურ ინსტრუმენტების და აგრეთვე თანამდროვე მოქანდაკეების და მხატვრების ნაწარმოებანი.

ბ ი ბ ლ ი ო გ რ ა შ ი ა

გამოვიდა ეურნალ La Georgie-ს მეორე ნუმერი გ. გვახავას რედაქტორობით. ნუმერში მოთავსებულია რედაქტორის, ქან მორტენის და სხ. წერილები საქართველოს შესახებ. აგრეთვე სურათები ძველი ქართული ხელოვნების.

— გამოვიდა ართიურტი ეურნალი La revue de Prométhée (წინანდელ პრომეთეის ნაკლადი), რომელშიაც გარდა სალიტერატურო ნაწილისა მოთავსებულია წერილები მირიაკუბის, ლიტვისის, რაკი-ოლის, მარტენის, ბრიკის, ვერენის, შულგინის და სხ. მასალა მრავალფეროვანია. წიგნი სუფთად და კონტად არის გამოცემული, ბოლო უნდა აღნიშნოთ, რომ შიგ საერთოველოს შესახებ თითქმის არაფერია, თუ არ მივიღოთ მხედველობაში მკირე მიბლოგრაფიული შენიშვას წიგნის La Georgie-ს შესახებ და მოკლე ქრონიკა. სასურველია, ლია, რომ შემდეგ წიგნებში ეს ნაკლი გამოსწორდეს.

ღამეკითხებით ვთხოვთ ხელის მიწმწერთ, ვინცხე შემოიტიანენ ხელის მიწმწერის ფასი, ვინცხეც დაწმწნილია ძველი, მოვაცანებთ, რამე გასწმწრენ ანგარამი, მოკლე ვაჟამი.

გაწეთისათვის დახამეკეე მასალები ეეა ფულთ ეუნდა გამოცეწვახეხე მემეგეეეე ნისამართით:
M-r PIRTSKALAVA
10, rue FERRY. LEUKVILLE (S.-et-O.)
France.